

OŠ Gustava Šiliha Laporje
Laporje 31, 2318 Laporje

RES LEP JE TA ZAKONSKI STAN

Področje: Etnologija

Raziskovalna naloga

Avtorici: Karolina Leskovar, 9. a
Blažka Gradič, 9. a

Mentorica: Marjetka Čas, prof.

Laporje, 2018

ZAHVALA

Zahvaljujeva se najini mentorici Marjetki Čas za podporo in pomoč pri snovanju raziskovalne naloge, gospe Albini Avsec za lektoriranje naloge ter gospe Tini Lešnik za angleški prevod povzetka. Prav tako se zahvaljujeva vsem anketirancem: staršem naših učencev ter starim staršem, ki so sodelovali v e-anketi oz. izpolnili klasične ankete. Prav posebej se zahvaljujeva vsem najinim informatorjem: Ivanu Potisku, Veroniki Erker, Ani Gradič ter Albinu in Mariji Majer. Zahvaljujeva pa se tudi najinim staršem za vso podporo pri najinem raziskovalnem delu.

Kazalo vsebine:

1 UVOD	8
2 TEORETIČNI DEL	9
2.1 Poroka nekoč	9
2.1.1 Snubitev	9
2.1.2 Ženitovajska pogodba	9
2.1.3 Oklici	9
2.1.4 Izbira prič in "protfirerja"	10
2.1.5 Vabljenje svatov	10
2.1.6 Izbira godcev	11
2.1.7 Dekliščina in fantovščina	12
2.1.8 Klicanje in slovo neveste	12
2.1.9 Šranganje	13
2.1.10 Cerkvena poroka	14
2.1.11 Civilna poroka	14
2.1.12 Šenkvanje	15
2.1.13 Fotografiranje	15
2.1.14 Gostija	16
2.1.15 Pogostvanje	16
2.2 Poroke danes	17
2.2.1 Organizacija poroke	17
2.2.2 Dekliščina in fantovščina	17
2.2.3 Poročni obred	18
2.2.4 Svatba	19
3 EMPIRIČNI DEL	20
3.1 Raziskovalne metode	20
3.2 Analiza ankete	20
3.2.1 Analiza ankete med starši	20
3.2.2 Analiza ankete med starimi starši	26
3.3 Raziskovalni intervjuji	32
3.3.1 Raziskovalni intervju z Albinom in Marijo Majer	32
3.3.2 Raziskovalni intervju z gospo Ano Gradič	32
3.3.3 Raziskovalni intervju z gospo Veroniko Erker	33
3.3.4 Raziskovalni intervju z gospodom Ivanom Potiskom	33
3.4 Kronološki pregled poročnih fotografij	34

4 RAZPRAVA	35
5 ZAKLJUČEK	36
6 VIRI IN LITERATURA	38
6.1 Ustni viri	38
7 PRILOGE	39
7.1 Vprašalnik za intervju na terenu	39
7.2 Vprašalnik za intervju z godcem	39
7.3 Anketni vprašalnik za starše in stare starše	40

Kazalo slik:

Slika 1: Zapisnik pri izpraševanju ženina in neveste pred oklici	10
Slika 2: Prleški pozavčini	11
Slika 3: Poroka z ljudskim godcem	12
Slika 4: Šranganje na Dolenjskem	14
Slika 5: Civilna poroka	15
Slika 6: Gostija	16
Slika 7: Dekliščina	17
Slika 8: Fantovščina	18
Slika 9: Poročni obred	18
Slika 10: Poročna zabava	19

Kazalo grafikonov:

Grafikon 1: Spol anketiranih staršev	20
Grafikon 2: Starost anketirancev.	21
Grafikon 3: Izobrazba anketirancev.	21
Grafikon 4: Ali so poročeni.	22
Grafikon 5: Ali so zraven civilne poroke opravili tudi cerkveno.	22
Grafikon 6: Kako pomembno se jim zdi, da se par poroči.	23
Grafikon 7: Zakaj menijo, da je poroka zelo pomembna.	23
Grafikon 8: Ali poznajo tradicijo, ki je povezana s praznovanjem porok v preteklosti.	24
Grafikon 9: Obredi, kateri so po njihovem mnenju obeleževali v preteklosti.	24
Grafikon 10: Obredi, katere še danes obeležujejo na porokah.	25
Grafikon 11: Katere so razlike med poročnimi obredi včasih in nekoč.	25
Grafikon 12: Ali je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah.	26
Grafikon 13: Spol anketiranih starih staršev.	26
Grafikon 14: Starost anketirancev.	27
Grafikon 15: Izobrazba anketirancev.	27
Grafikon 16: Ali so poročeni.	28
Grafikon 17: Če so odgovorili z da, ali so poleg civilne poroke opravili tudi cerkveno.	28
Grafikon 18: Kako pomembno se jim zdi, da se par poroči.	29
Grafikon 19: Ali poznajo tradicijo, ki je povezana s praznovanjem porok v preteklosti.	29

Grafikon 20: Katere obrede izmed naštetih, so po njihovem mnenju obeležavi v preteklosti.	30
Grafikon 21: Katere obrede še danes obeležujejo na porokah.....	30
Grafikon 22: Kakšne so razlike med poročnim obredom v preteklosti in danes.....	31
Grafikon 23: Ali menijo, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah.	31

POVZETEK

Namen najine raziskovalne naloge je bil, da bi podrobneje spoznali šege in navade ob porokah nekoč in jih primerjali z današnjimi. Zanimalo naju je, kako je potekal poročni obred, pri katerih letih so se poročali, kako je bila oblečena nevesta in kako ženin, kako je potekalo poročno slavlje, katere jedi so postregli in kakšni so bili običaji ob porokah v naših krajih. Raziskati sva želeli, kdo je običajno igral na svatbah in kakšen je bil izbor pesmi.

Dela sva se lotili z zbiranjem virov in literature. Na terenu sva obiskali informatorje in izvedli anketo med starši in starimi starši. Zbrali sva poročne fotografije in jih kronološko uredili. Na koncu sva zbrane podatke analizirali.

Raziskovalni intervju sva opravili z gospemi Ano Gradič, Veroniko Erker in Marijo Majer ter gospodoma Albinom Majerjem in Ivanom Potiskom. Poroke in poročnega slavlja so se vsi zelo radi spominjali. Povedali so nama, da je bil poročni obred v preteklosti bolj preprost kot danes. Večjo težo kot civilna poroka je imela cerkvena, saj so bili ljudje zelo verni. Oblečila so bila praznja; moški so nosili eleganten suknjič, hlače in belo srajco, ženske pa obleko ali kostim s krilom. Na glavi so neveste najpogosteje imele "šlajer" oz. tančico ali polkrožni venček iz belih rož. Hrana je bila domačega izvora, velikokrat so jo nekaj dni pred poroko prinesli povabljeni svatje. Na porokah so kuhale priznane vaške kuharice. Poseben pomen so imeli ljudski godci, ki so na porokah igrali poskočne viže.

Iz analize ankete sva ugotovili, da ljudje dokaj dobro poznajo stare običaje, povezane s poroko, vendar jih le malo ohranjajo. Zelo malo ljudi pozna ženitovanjsko pogodbo ter šenkvanje, ki sta bila nekoč na porokah ključnega pomena. V pozabo gre tudi pogostvanje ter klicanje neveste. Danes se nekateri pari poročajo samo civilno in v krogu najožje družine, nekateri celo samo s pričami. V preteklosti je poroka trajala vsaj dva dni ali več, danes pa samo še en dan. Ugotovili sva, da je bil v preteklosti poročni meni zelo preprost. Jedli so podobne jedi, kot so se na mizi pojavile ob nedeljah in praznikih. Za pripravo jedi so uporabljali predvsem živila domačega izvora.

Prišli sva do zaključka, da se ljudje zavedajo, da je pomembno ohranjati stare ljudske običaje zato, da se ohrani tradicija in da bodo tudi naši zanamci poznali bogato kulturno dediščino, povezano s porokami.

Ključne besede: poroka, običaji na porokah, dediščina

ABSTRACT

The aim of our research was to thoroughly investigate weddings in the past and to compare them to wedding ceremonies of today. We were particularly interested in a wedding ceremony in the past, the age of bride and groom, the wedding gowns, how the wedding was celebrated, traditional food that was served and other wedding traditions in our surroundings. We wanted to find out who played at weddings and what kinds of songs were played.

Our research has started by collecting sources of information and literature. We have visited an informer and carried out a questionnaire among parents and grandparents. At the end all the information were analysed.

We have carried out interviews with Mrs Ana Gradič, Veronika Erker, Marija Majer and with Mr Albin Majer, and Ivan Potisk. They were all glad to remember their wedding celebrations. We have found out that the wedding ceremonies in the past were much simpler. People were

very religious at that time and the church weddings were more valued than the civil weddings. People were dressed very formal, men wearing elegant jackets, trousers and white shirts, while women were dressed in gowns or suits with skirts. Brides usually wore a veil or wreath made of white flowers. Food was locally produced, usually brought by wedding guests a few days before the wedding. The food was cooked by renowned village cooks. Folk musicians who performed lively music played an important part too.

Questionnaire analysis revealed that people are still familiar with old wedding traditions, but only a few of them are preserved. Very little people are familiar with “ženitvovajska pogodba” or “švenkanje”, which were an important part of the wedding ceremony in the past. The traditions of “pogostovanje” and “calling of the bride” are sinking into oblivion. Civil weddings are quite common nowadays, and couples sometimes get married in a family circle, or only in presence of maid of honour and best man. In the past wedding celebrations usually lasted two days (or more) in contrast of one day wedding celebrations of today. Wedding menu used to be very simple and people served the dishes that were usually eaten on Sundays. Locally produced products were used.

We have established that people are well aware of importance of preserving old folk traditions. They think that preserving them will enable our descendants to learn about rich wedding cultural heritage.

1 UVOD

Poroke in poročni obredi so naju zanimali že kot majhni deklici. Večkrat sva z babico gledali poročne fotografije in se pogovarjali o porokah. V mislih sva se že videli kot nevesti na poročnem obredu.

Za večino ljudi je poroka oziroma odločitev za družino eden najpomembnejših in prelomnih dogodkov v življenju. Včasih so se večinoma poročali le zato, ker so tako zahtevali starši in ker je od mladih to pričakovala družba. Mnogokrat je bila poroka dogovorjena vnaprej in so se zanjo dogovorili starši ženina in neveste. Takšne poroke so sklepali predvsem iz želje, da se imetje obeh družin združi oziroma s poroko še poveča.

Namen najine raziskovalne naloge je, da bi podrobneje spoznali poroke nekoč in jih primerjali z današnjimi. Zanimalo naju je, kako je potekal poročni obred, pri katerih letih so se poročali nekoč in pri katerih danes, kako je bila oblečena nevesta in kako ženin, kako je potekalo poročno slavlje, katere jedi so postregli in kakšni so bili običaji ob porokah v naših krajih. Raziskati sva želeli, kdo je običajno igral na svatbah in kakšen je bil izbor pesmi.

Dela sva se lotili z zbiranjem virov in literature. Na terenu sva obiskali informatorje in jih intervjuvali. Zbrali sva poročne fotografije in jih kronološko uredili. Nato sva izvedli anketo med starši in starimi starši, s katero sva želeli ugotoviti, kako so potekale poroke nekoč in kako potekajo danes. Na koncu sva uporabili še metodo analize in sinteze podatkov.

Postavili sva si naslednje hipoteze:

- Ljudje ne ohranjajo in v večini ne poznajo obredov, ki so jih praznovali na porokah nekoč.
- Poroke so nekoč trajale dva dni ali več, danes pa le še en dan.
- V preteklosti je bil poročni meni preprost, danes pa je razkošen.
- Nekoč so bila darila in svečana oblačila manj razkošna, danes pa temu ni tako.
- Ljudje se zavedajo pomena ohranjanja starih ljudskih običajev.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Poroka nekoč

2.1.1 Snubitev

V preteklosti so o ženitvi odločali starši, včasih celo proti volji svojih otrok. V veliki meri so želeli, da se poveča premoženje in da se po poroki družini združita. Če je fant hotel izvoljenko zasnuti in se z njo poročiti, so se s tem morali strinjati starši bodočega ženina in neveste.

Snubit je prišel ženin s kakšnim izkušnim starejšim moškim. Ob snubitvi so dekletom prepevali pesmi, kot so: Al' bi dali vašo hčer, Mi smo prišli v vašo hišo, Dajte mi jo, draga mati ipd. Če je snubljenje uspelo, so domači snubače lepo postregli ter se začeli dogovarjati glede dote in poroke, v nasprotnem primeru pa so rekli, da je ženin dobil "poka", torej smrdečega kozla, kar mu ni bilo v čast.

Fantje so se navadno poročili, ko so prišli iz vojske, dekleta pa ob polnoletnosti pri enaindvajsetih letih. Če dekle še ni bilo polnoletno, so morali starši "kupiti leta", tj. plačati in podpisati dovoljenje na sodišču (Kumer, 2001 in Gričnik, 2011).

2.1.2 Ženitovanjska pogodba

Ženitovanjsko pogodbo so v preteklosti sklepali z namenom, da sin prevzame posest. Sklenili so jo na sodišču pri notarju, skupaj z ženinom, nevesto in njunimi starši. Ker se večja posestva navadno niso delila med dediče, jih je moral praviloma prevzeti najstarejši sin. Ostalim bratom in sestram pa je moral dati "jerbino", tj. dediščino, oziroma jih izplačati. Kdaj in pod kakšnim pogojem je to naredil, so določili pri notarju.

Notar je tudi zapisal, kakšen in kolikšen bo "aucuh" oz. "preužitek", kar je pomenilo, da ko sin prevzame posest, mora skupaj z ženo preživljati starše na posestvu do njihove smrti. Govora je bilo tudi o tem, ali bodo živeli v skupnem gospodinjstvu ali v ločenem. Dogovorili so se o nevestini doti in določili njene pravice do moževega posestva. Če se je priženil mož, je moral on prinesiti doto, ki jo je sestavljal bodisi denar ali pa krava, par volov, telica, svinja, njiva, gozd, plug, les ipd. Ko je bila pogodba sestavljena, so jo vsi podpisali in ženin je plačal sodne stroške. Nato so odšli v gostilno, kjer je ženin plačal zapitek.

Ponekod so nevesti, ki je odšla od doma, starši poleg dote pripravili še balo, primerno njihovem premoženju. Bolj so bili bogati, večjo balo je dobila. Vsebovala je perilo, brisače, posteljnino, lahko pa tudi pohištvo in gospodinjske pripomočke. Če je bila bala velika, je bila zato dota manjša ali pa je sploh ni bilo (Gričnik, 2011).

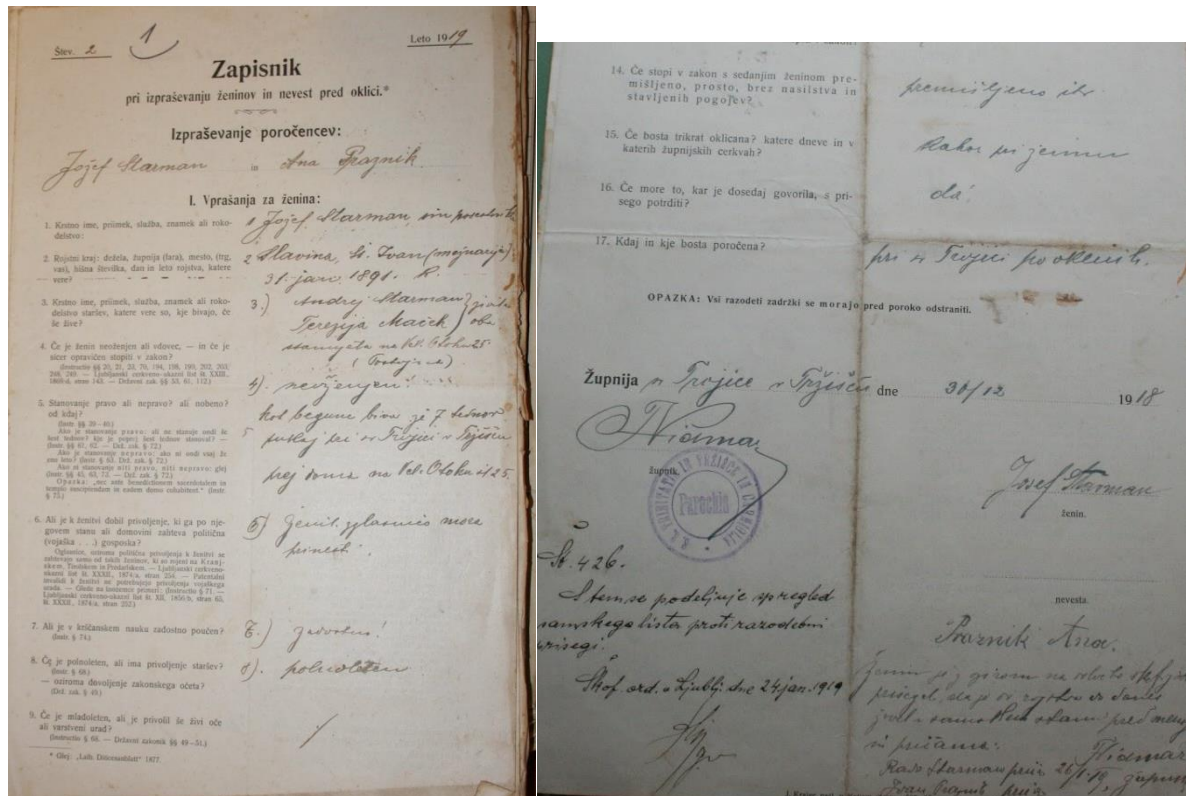
2.1.3 Oklici

Ženin in nevesta sta šla v župnišče dat oklice, plačal jih je ženin. Navadno so bili brani trikrat, tri tedne pred poroko. Včasih so bili oklici tudi krajši, tj. "enkrat za trikrat", če se je mudilo, npr. pred pustom, saj potem do velike noči ni smelo biti porok. Ženina in nevesto so trikrat javno oklicali v župnijah njunega kraja, ustno, po koncu nedeljske maše. Če si je ženin po oklicih premislil in odpovedal poroko, je bila to za nevesto velika sramota.

V preteklosti so se prave zaroke lahko zgodile le med premožnimi meščani. Pripravili so jo na dekletovem domu in fant je dekletu poklonil zlat prstan. V župnišču sta morala potrditi, da se bosta vzela. Podpisala sta "zaročno pismo", skupaj z župnikom in pričama, potem poroka ni bila nujna v kratkem času.

Na deželi ni bilo veliko zarok. Nekateri fantje so se, preden so šli k vojakom, s svojim dekletom zaročili sami, v cerkvi pred oltarjem. Zaobljubila sta se, da se bosta čakala in da se bosta poročila, ko se fant vrne od vojakov.

Po zadnjem oklicu je ženin v gostilno povabil nevesto, družico, "protfirerja", družino in prijatelje na zapietje oklicev. Ponekod so ljudje verjeli šegam, da v času oklicev nevesta ne sme krmiti prašičev, saj se ne bodo dobro redili, ne sme nositi mesa za svatbo, ker ne bi imela sreče v zakonu, in ne sme hoditi v mraku naokrog, ker bi jo strašilo (Gričnik, 2011, Kac, 2018).

Slika 1: Zapisnik pri izpraševanju ženina in neveste pred oklici

(Vir: <http://slovenski-rod.blogspot.si/2014/08>).

2.1.4 Izbira prič in "protfirerja"

Ženin in nevesta sta priče ter družico oz. "krancjufrovo" in druga oz. "protfirerja" izbrala po prvem oklicu. Ženinova priča je bil starešina, ki je bil najpomembnejša oseba na svatbi. Ponavadi je to bil ženinov krstni ali birmanski boter, lahko pa tudi kateri drug moški, ki je bil njegov sorodnik. Pomembno je bilo, da je bil dober govorec, saj je vodil potek svatbe. Prav tako je bilo tudi pri nevesti, saj je bil njena priča ponavadi tudi krstni ali birmanski boter.

Družica je bila ponavadi nevestina samska prijateljica. Po starem izročilu naj bi nevesto obvarovala pred hudim s tem, da je nosila podobno obleko kot ona. To naj bi zle duhove tako zmedlo, da neveste ne prepoznajo. Ženina je spremljal drug, mlad samski moški. Na večjih gostijah sta včasih bila dva druga in dve družici (Kumer, 2001, Kac, 2018).

2.1.5 Vabljenje svatov

Kakšen teden ali dva pred poroko sta ženin in nevesta vabila svoje sorodnike, znance in prijatelje na svatbo. Vabila sta lahko ženin in nevesta skupaj ali pa vsak sam svoje sorodnike; ženin s svojo pričo, nevesta pa z družico. Ko so prišli do hiše, je včasih priča prebral vabilo, da je bilo vse skupaj bolj slovesno. Vabilo se je glasilo:

“Jaz sem s to pošteno nevesto
od poštene hiše
in vas vabim,
da bi prišli k eni lepi beli mizi,
ki je na štiri ogle rezana,
na štiri vogle postavljena,
s troštarijem sv. Duha
in zrelim vincem obstavljena.
V imenu Jezusa in Marije ponižno prosim,
da ne bi se dol postavili!”

Ko so povabljeni obljubili, da se bodo poroke udeležili, so sedli za mizo. Postregli so jim z mesom in kruhom. Včasih so poročno darilo dobili že pri vabljenju. Ponekod sta ženin in nevesta ob vabljenju dobila manjšo vsoto denarja, na poroki pa darilo v naturi.

Ponekod pa je bil za vabljenje svatov zadolžen poseben “vabovec”, to je bil kateri od pomembnih sorodnikov. “Vabovec” se je predvsem v preteklosti uveljavil na območju vzhodne Štajerske in v Prekmurju, imenovali so ga tudi “pozavčín”, “vabovčín”, “zovčín” ipd. Pomembno je bilo, da je bil zgovoren, vabilo je moral povedati domiselno, šaljivo ali v verzih (Kumer, 2001 in Gričnik, 2011).

Slika 2: Prleški "pozavčín"

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbm=isch&sa=1&ei=ytOPWpWeloLQwQLW46HYCg&q=pozavčín&oq=pozavčín&gs>).

2.1.6 Izbira godcev

Ko sta ženin in nevesta na svojo poroko povabila sorodnike, prijatelje in znance ter izbrala priče, družici in "protfirerja", je bil čas, da izbereta še godce. Ponavadi sta izbrala vaše godce; to sta bila v preteklosti dva ali več bratov oz. prijateljev, ki so igrali na različne inštrumente. Izbira godcev je bila pomembna, saj so le-ti morali poskrbeti za dobro vzdušje na svatbi, da so povabljenec ostali in se veselili dolgo v noč.

Vsaj en godec je bil vedno harmonikar, ki je lahko tudi sam igral na poroki. Na Pohorju je bil značilen trio: harmonika, "trompeta" in bas. Ko so godci šli na gostijo, so pri hoji mimo domačije vedno zaigrali. Godcem na poroki pa ni bilo vedno lahko, saj so možje morali po več ur nositi težke inštrumente in igrati tudi, ko so bili že precej utrujeni (Gričnik, 2011).

Slika 3: Poroka z ljudskim godcem

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbm=isch&sa=1&ei=qdWPWoSQE47ZwQLi0qLQCA&q=poroke+nekoč>).

2.1.7 Dekliščina in fantovščina

Dan pred poroko ali nekaj dni prej sta se ženin in nevesta z deklinščino oz. fantovščino poslovila od samskega stanu. Praznovala sta ju vsak posebej, s svojimi prijatelji in vrstniki. Ženin je naročil godcem, da gredo večer pred poroko "krancl špilat", vodil jih je "protfirer" z nekaj fanti. Ko so prišli do nevestinega doma, so ponavadi nevesti zaigrali tri pesmi za podoknico in jo nato poklicali. Nevesti so čestitali in odšli v hišo. Tukaj se je začelo plesanje in petje. Na začetku so zaigrali "tuš", tj. kratek bučen glasbeni pozdrav. Muzikanti so od družice dobili "pušlc" (rožmarin in nagelj). Pri nevesti se niso smeli zadrževati predolgo, saj so šli nato na ženinov dom, kjer so prav tako zaigrali podoknico, nato pa se je nadaljevalo veseljačenje in duhovičenje.

Fantovo slovo je bilo vedno bolj hrupno kot dekletovo, saj je bilo namenjeno predvsem zapitju "ledig stana". Na deklinščini in fantovščini sta morala bodoča ženin in nevesta dokazati, da sta pripravljena na zakonski stan. Dekleta so na primer mesila kruh, odgovarjala na težka vprašanja ipd., fantje pa so žagali drva in ponekod čez vas nosili leseni križ (Kumer, 2001).

2.1.8 Klicanje in slovo neveste

Ženinovi svatje so se zjutraj zbrali na njegovem domu, se okrepčali, dobili majhne šopke in se peš v procesiji odpravili na nevestin dom. Ko so prišli na nevestin dom, so bila njena vrata zaprta in začelo se je trkanje in klicanje neveste. Klicali so jo trikrat in po vsakem klicanju so godci zaigrali. Po prvem klicanju so se za hip odprla vrata in ven so vrgli petelina, okrašenega z belimi in rdečimi trakovi, ki so ga kasneje godci odnesli na ženinov dom. Sledilo je drugo klicanje in igranje godcev. Vrata so se odprla in ven je prišla našemljena "stara baba", ki se je ženinu hotela vreči okoli vratu. Ko so tretjič poklicali in zaigrali, se je oglasil nevestin starešina in ženinu postavljaj različna vprašanja.

Končno se je na vratih pojavila prava nevesta v spremstvu družice. Oblečena je bila v belo, kar je znamenje nedolžnosti. Nevesta in družica sta ženinu, "protfirerju" in obema starešinama nalili vino in skupaj so nazdravili ženinu in nevesti. Vsi svatje so stopili v vežo in družica jim je pripela šopke ter ponudila pijačo. Godci so igrali, dokler se vsi svati niso posedli, nato pa so začeli z molitvijo ter jedjo.

Nevesta se je od svojega doma, matere, očeta in družine poslovila na dvorišču. Ponekod je imel starešina nagovor, godci in fantje pa so ob slovesu neveste prepevali stare pesmi kot npr.: Svatje pridejo po nevesto, Čas se mi je proč podati, Vzemi slovo od doma lepo, Treba bo slovo jemati ipd. Na koncu so godci zaigrali marš za nevesto in pozvali svate v sprevod. Nato so se peš ali z vozovi odpeljali do cerkve (Kumer, 2001 in Gričnik, 2011).

2.1.9 Šranganje

Šranganje je bil obred, pri katerem so domači fantje na pot, po kateri so šli svatje od nevestinega doma, postavili oviro. Ženin ni mogel odpeljati neveste iz domače fare, ne da bi prej zanjo plačal odkupnino. V ta namen so večkrat uporabili kar vrv, verigo, smreko, hlod ipd. Ob šrangji so postavili svečano pogrnjeno mizico. Na mizici sta bili zraven ostalega tudi steklenica črnega in belega vina.

Včasih je svatom naproti prišel eden izmed šrangarjev na belem konju in ženinu izročil pismo, v katerem je pisalo, da je na cesti pregrada. Šrangar na belem konju je moral paziti, da ga ne ujamejo, saj v takšnem primeru ne bi smeli šrangati. Ker domači fantje dekleta iz svoje fare niso kar tako prepustili drugim, se je moral ženin za nevesto pogajati. Najprej so svatje spili nekaj kozarcev vina, ker je pomenilo otvoritev šranganja. Šrangarji sami niso smeli piti, ker potem ne bi smeli zahtevati odkupnine.

Po pogajanjih, ki so bila pogosto prežeta s pristinim domačim humorjem, je moral ženin seči globoko v žep in plačati dogovorjeno vsoto. Svoje so prispevali tudi svatje. Včasih je ženin že predhodno kupil kovance za dogovorjeno vsoto, ki so jih nato šrangarji šteli, da je bilo vse skupaj še bolj zabavno.

Šrangarji so denar porabili za veselico ali pa zapili v gostilni. Del denarja so porabili za nevestino darilo, ki so ji ga, preoblečeni v "prežce", prinesli zvečer na gostijo. Nevesti so darilo izročili po nagovoru, potem pa so skupaj s svati veselo rajali (Kljajič, 2001).

Slika 4: Šranganje na Dolenjskem

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbm=isch&sa=1&ei=MdaPWuPUMNKP0gXO85xw&q=šranganje+nekoč>).

2.1.10 Cerkevna poroka

Nevesto je bilo treba čim boljše zaščititi, saj je bilo z obredom poroke povezanih veliko vraž. Ženin, nevesta in družica so bili v družbi enotno oblečeni, vendar so zamešali vloge, da bi pretentali zle duhove. Nevesto je pred boleznimi in uroki varoval tudi pajčolan (ponekod celo klobuk), narobe oblečena srajca ali raznobarni trakovi. Na poti v cerkev so nevesta in svatje mimoidočim in otrokom delili kruh in pecivo, da bi mladoporočenca živela srečno in imela veliko otrok.

Pri maši je duhovnik mladoporočencema posvetil poseben nagovor, ki je omenjal njuno življenje in prihodnost. Ker sta bila duhovno pripravljena, kar pomeni, da sta morala prej opraviti tudi spoved, sta prejela tudi obhajilo. Ko sta ženin in nevesta po duhovnikovem vprašanju privolila v poroko, sta si podala roki, ki ju je duhovnik ovil s štolo in jima dal zakrament svetega blagoslova. Cerkevna poroka je bila zelo pomembna, saj te poroke ob morebitni ločitvi zakonca nista mogla razdreti, saj po verovanju, kar bog združi, človek ne more ločiti (Kumer, 2001 in Gričnik, 2011).

2.1.11 Civilna poroka

Civilna poroka je včasih pomenila rešitev za tiste, ki so se želeli poročiti skromno ali pa so bili revni. Govorilo se je, da je to obred brez duš, ki traja le nekaj minut. Po šrangi je na vrsto prišla najprej civilna poroka v mestni hiši, kasneje pa še cerkevna poroka v cerkvi, ki je bila v vasi nevestinega doma.

Civilna poroka je bila glavna in edina obvezna, le verujoči so jo potem potrdili še s cerkevno poroko. Mladoporočenca je civilno poročil matičar, če sta oba bodoča zakonca prostovoljno pristala v zakon. Matičar ali njegov pomočnik sta razglasila, da je zakonska zveza med njima

sklenjena. Pri nas se je civilna poroka uveljavila dokaj pozno, in sicer šele po 2. svetovni vojni (Gričnik, 2011).

Slika 5: Civilna poroka

(Vir: https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbn=isch&sa=1&ei=QtePWt_kFdGy0gWI0lqQBA&q=civilnaporoka).

2.1.12 Šenkvanje

Šenkvanje je bil obred, ki je potekal po cerkveni poroki. Medtem ko sta se ženin in nevesta mudila v župnišču, so šli svatje na šenkvanje v bližnjo gostilno. Navadno je bila tam posebej pogrnjena miza za ženina in nevesto, okrašena s cvetjem. V gostilni, kjer so kaj popili, so ostali kakšno uro, včasih pa so tam imeli tudi kosilo. Šenkvanje se je lahko tudi precej zavleklo, saj so godci veselo godli, svatje pa plesali, vriskali in peli.

Jedi in vsaj del pijače so navadno poslali nevestini in ženinovi starši, dodatno nastale stroške pa je običajno plačal ženinov oče (Gričnik, 2011).

2.1.13 Fotografiranje

Fotografiranje je bil pomemben del vsake poroke, ki ga je opravil profesionalni fotograf ali kdo od svatov. Fotografiranje ali po domače "slikanje" sta ženin in nevesta opravila kar spotoma, po poroki, prav tako so se lahko fotografirali svatje. Včasih je fotograf prišel tudi na dom, kjer so se slikali navadno po kosilu. Fotograf je običajno naredil dve fotografiji, na prvi sta bila ženin in nevesta, na drugi pa še vsi svatje. Ti fotografiji je potem dobil v dar vsak svat (Gričnik, 2011).

2.1.14 Gostija

Gostijo so začeli na domu tistega, ki se je preselil. Drugi in tretji dan pa je bila svatba na domu, kjer bosta ženin in nevesta živela. Svatov je bilo navadno od trideset do sedemdeset, nekateri so prišli samo na gostijo. Vsakdo je prinesel kakšno darilo za novoporočenca, marsikdo, zlasti sosedje, pa je že pred gostijo prinesel meso, jajca ipd. Pomenila je velik strošek za starše novoporočenca.

Odvijala se je v največji sobi hiše, mize so bile ob robu sten, da je bilo na sredini dovolj prostora za ples. Na mize so najprej postavili potico, piškote, kruh in pijačo, pri ženinu in nevesti pa pleteno štruco ali šarkelj v obliki jagnjeta z rožmarinom in nageljni. Družica je pomagala nositi jedi na mizo, "protfirer" pa je skrbel za vino. Kosilo na gostiji je bilo ponavadi sestavljeno iz: goveje juhe z rezanci, kuhane govedine, vinske omake, hrena, praženega krompirja, kuhanega ali dušenega riža, solate (zelene s krompirjem, zeljne, rdeče pese, fižola), med sladicami pa so postregli slivov kompot, jabolčni zavitek, šarkelj v modelu jagnjeta, torto ipd.

Na gostiji se je veliko pelo; peli so različne pesmi v večglasju. Ponekod so peli ali govorili tudi napitnice in zdravice, ki jih je spremljalo trkanje ali "trinkanje" s kozarci. Prav tako se je veliko plesalo, med plesi sta bila najbolj zaželena polka in valček.

Godci so si izmislili šaljive igre, ki so popestrile dogajanje. Največkrat so se igrali: upihovanje sveče, purmana, lisičji rep, igre s cepci, oranje snega s plugom, jajca so pekli, prignali so kamelo, napregli so vole, optal si je koš. Igrali so tudi: slepega Janeza, bečele in pinja, dviganje čez prag ipd. (Kumer, 2001 in Gričnik, 2011).

Slika 6: Gostija

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbm=isch&sa=1&ei=BNiPWtK0C8qjwAKb4oeQCw&q=svatba+nekoč>).

2.1.15 Pogostvanje

Pogostvanje ali "jesihovanje" je bila pogostitev oz. nekakšna mala gostija, ki je bila teden dni po poroki. Tisti teden nevesta ni smela domov k staršem. Pogostvanje je bilo na domu mladoporočenca, ki se je priselil. Ponekod so pogostvanje pripravili kar v gostilni. Udeležili so se ga najbližji sorodniki (Gričnik, 2011).

2.2 Poroke danes

2.2.1 Organizacija poroke

Nekoč sta si ženin in nevesta poroko organizirala sama ali s pomočjo družine, danes pa mladoporočenca lahko organizacijo poroke zaupata ljudem oziroma podjetjem, ki skrbijo za organizacijo različnih dogodkov. Tako sta lahko na poročni dan mirna in brez skrbi. Mladoporočenca povesta svoje želje in določita vsoto denarja, ki jo bosta namenila za poroko. Organizatorji poskrbijo za prostor, dekoracijo, rože, glasbo, hrano, obleke, prstana in vse, kar sodi zraven. Poročita se lahko, kjer koli si želita: ob jezeru, na gradu, ob morju, v gorah ipd. Nekateri pari se odločijo za poroko v tujini ali na bolj eksotičnih krajih. Ženin in nevesta se lahko poročita sama ali v krogu družine.

Številni pari si sami organizirajo svojo poroko. Najprej izberejo datum poroke in določijo proračun. Nato izberejo lokacijo ter meni, glasbeno skupino, fotografa, snemalce, dekoracijo ipd. Sledi izbira oblek, čevljev, poročnih prstanov in šopkov. Dogovorijo se s pričami, drugom in družico ter povabijo svate. Od letošnjega leta priče niso več potrebne na poroki, kar pomeni, da se lahko ženin in nevesta poročita brez njih (Poroka - izročila in običaji, 2017).

2.2.2 Dekliščina in fantovščina

Pred poroko se bodoča ženin in nevesta, vsak s svojimi prijatelji, poveselita in se poslovita od samskega stanu. Dekle na dekliščino povabi svoje prijateljice, fant pa svoje prijatelje. Običajno je, da imajo dekleta oblečena enake majice z napisi, bodoči nevesti pa dajo na glavo tiaro. Sledi pohajkovanje po mestu ali vasi, da vsem ljudem, ki jih srečajo, sporočajo, kdo se bo poročil. Igrajo se različne igre, plešejo, pijejo in se zabavajo. Prijateljice nevesti pripravijo kakšno presenečenje in darilo.

Podobno je pri ženinu. Ponavadi mora fant nositi čez vas težek lesen križ ali ga pa nanj privežejo. Včasih mu prijatelji pripravijo kakšno presenečenje in na fantovščino povabijo postavno plesalko. Fantovščina običajno traja dlje in je glasnejša od dekliščine (Poroka, 2017).

Slika 7: Dekliščina

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbn=isch&sa=1&ei=39iPWrg0JljZwALtnajoCq&q=dekliščina+danes>).

Slika 8: Fantovščina

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbm=isch&sa=1&ei=99iPWtOaOlz5wAK81IDACQ&q=fantovščina+danes>).

2.2.3 Poročni obred

Pri tistih parih, ki še upoštevajo tradicijo in pred poroko ne živijo skupaj, se na dan poroke ženinovi svatje zberejo na njegovem domu in se nato odpravijo po nevesto in njene svate. Nevesto trikrat kličejo, tako kot včasih. Ostali pari, ki pa že živijo skupaj, se običajno odločijo, da se svatje zberejo kar na njenem domu. Po prigrizku se skupaj v koloni, nevesta in ženin ločeno, odpeljejo do cerkve. V cerkvi sledi svečani obred, kjer partnerja postaneta mož in žena ter si izmenjata prstana.

Po cerkvenem obredu se skupaj s svati odpeljeta še do matičarja, kjer se poročita še civilno. Po cerkvenem in civilnem obredu sledi fotografiranje. Nato se odpeljejo do bližnjega gostišča ali restavracije, kjer sledi svatba in veselo rajanje (Poročni obred, 2017)

Slika 9: Poročni obred

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbm=isch&sa=1&ei=dNmPWtuiNcjOwAKZkpTgBA&q=poročni+obred+danes>).

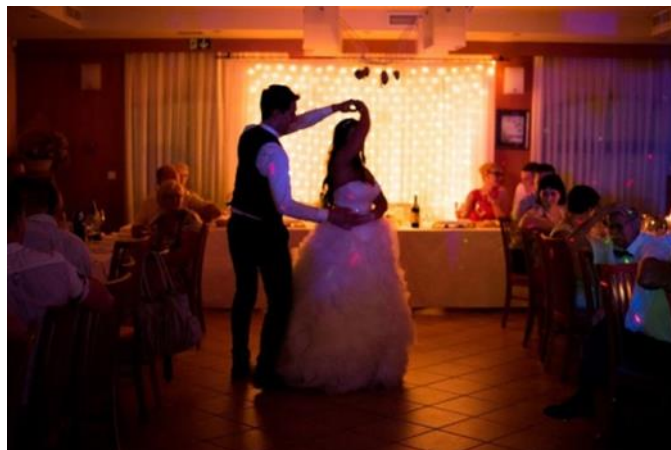
2.2.4 Svatba

Tako kot nekoč je tudi danes svatbeni del poroke najbolj vesel in hrupen. Ponavadi se dogaja zvečer, pozno v noč in vse do jutra. Kraj svatbe so različna gostišča, hoteli ali restavracije, ki si jih izbereta ženin in nevesta. Redkokdaj se mladi pari odločajo za poročna slavlja v domači hiši.

Na svatbi so postrežene različne jedi, odvisno od tega, kakšen meni izbereta ženin in nevesta (npr. različne predjedi, juhe, zrezki, pečenke, priloge iz krompirja, riža, mešane solate, sladice ipd.). Na poročni svatbi se igrajo različne igre, ki popestrijo večer in jih ponavadi vodijo muzikanti. Za poročno slavje je značilno, da ženin in nevesta ob polnoči razrežeta poročno torto, nevesta meče šopek neporočenim dekletom, ženin pa meče nevestino podvezico neporočenim fantom.

Svatje mladoporočencema prinesejo darila, ki so različnih vrednosti. Pogosto dobita darilo v obliki bonov, kart, vstopnic ali denarja. Ženin in nevesta svatom podarita v tančico zavite konfete z majhno vizitko z datumom poroke ali pa skupinsko sliko poroke v voščilnici, ki jo posnamejo že prej.

Poročno potovanje oz. medeni teden je romantično potovanje mladoporočencev v bližnje ali daljne turistične destinacije. Potovanje si skupaj izbereta ženin in nevesta, tako da se predhodno uskladita o izboru kraja (Poroka, 2017).

Slika 10: Poročna zabava

(Vir: <https://www.google.si/search?biw=1280&bih=694&tbm=isch&sa=1&ei=h9qPWqvJCYvTwQL5jrFQ&q=poročna+zabava+danes>).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Raziskovalne metode

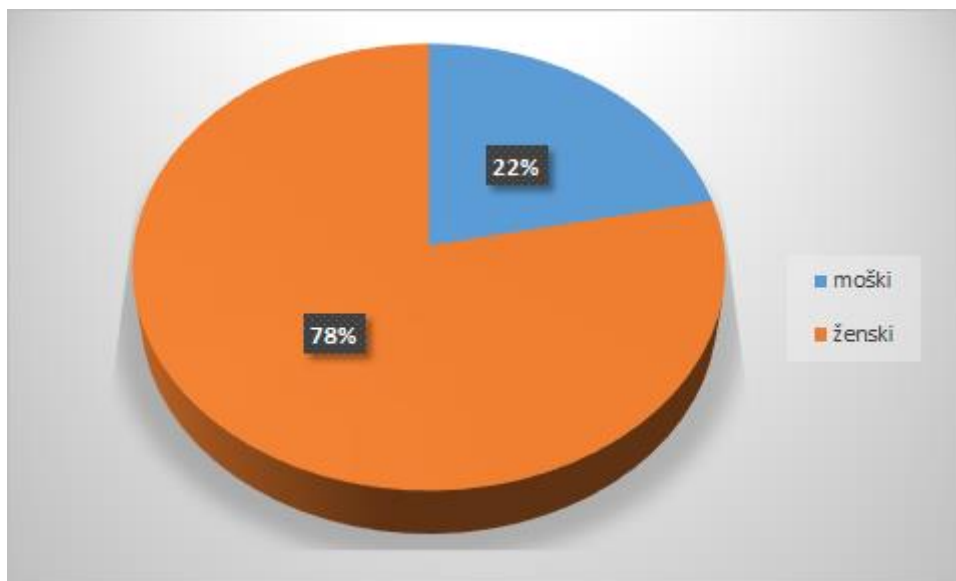
Dela sva se lotili z zbiranjem virov in literature. Na terenu sva obiskali pet informatorjev in izvedli raziskovalne intervjuje. Zbrali sva poročne fotografije, jih kronološko uredili in opisali. Nato sva izvedli e-anketo med starši ter klasično anketo med stariimi starši. Na koncu sva uporabili še metodo analize in sinteze podatkov.

Pri pisanju raziskovalne naloge sva potrebovali računalniško opremo, računalniške programe Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint in Adobe Reader. Pri terenskem delu sva izvedli pet raziskovalnih intervjujev z gospodi Ano Gradič, Veroniko Erker in Marijo Majer ter gospodoma Albinom Majerjem in Ivanom Potiskom.

3.2 Analiza ankete

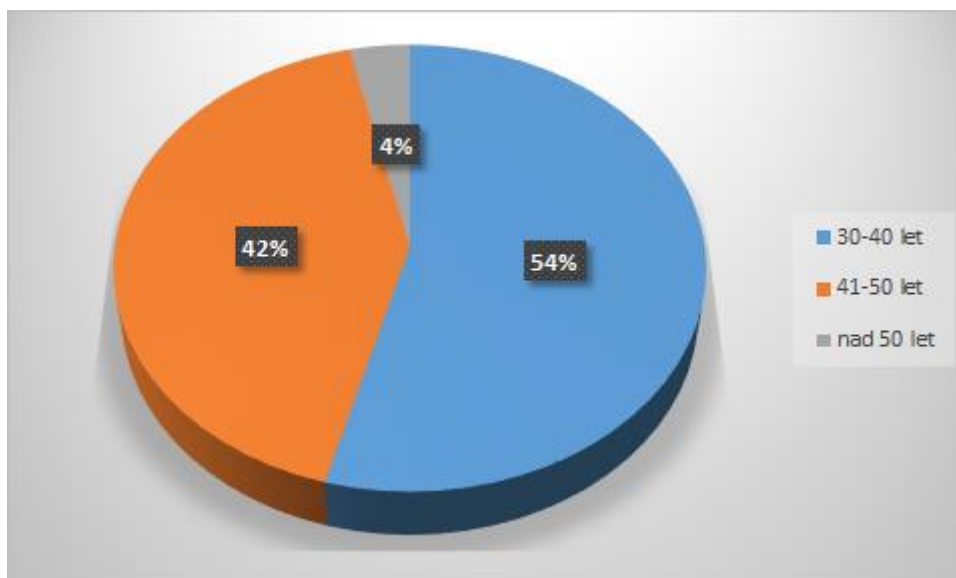
Anketni vprašalnik je izpolnilo 83 staršev in 30 starih staršev naših učencev. Z anketo sva želeli ugotoviti, kakšen pomen dajejo poroki, katere obrede ob poroki so obeleževali včasih in katere danes in ali menijo, da je pomembno ohranjanje starih običajev, povezanih s poroko.

3.2.1 Analiza ankete med starši

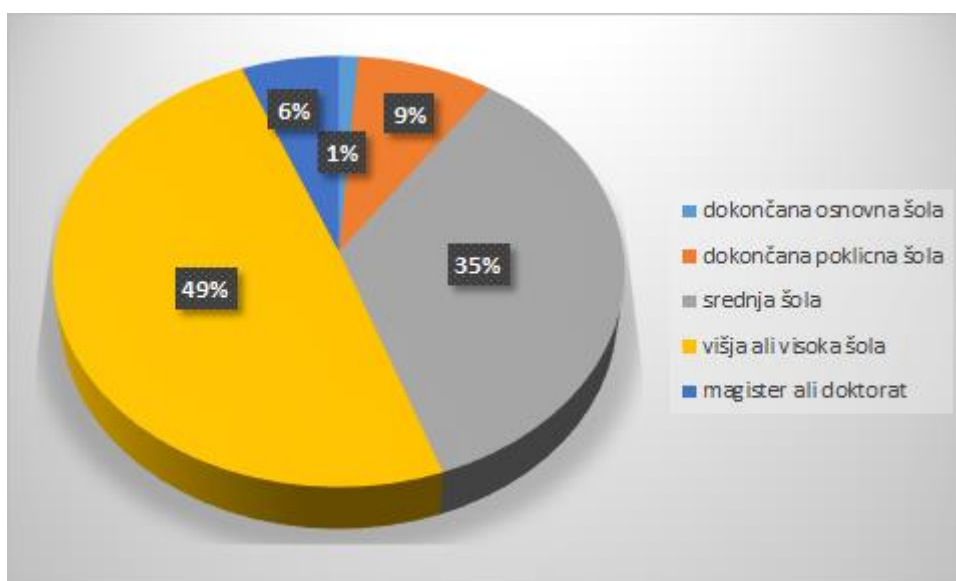
Grafikon 1: Spol anketiranih staršev.

Anketo je rešilo 83 staršev učencev OŠ Gustava Šiliha Laporje. Med anketiranci so prevladovale ženske, bilo jih je kar 78 %, moških pa 22 %.

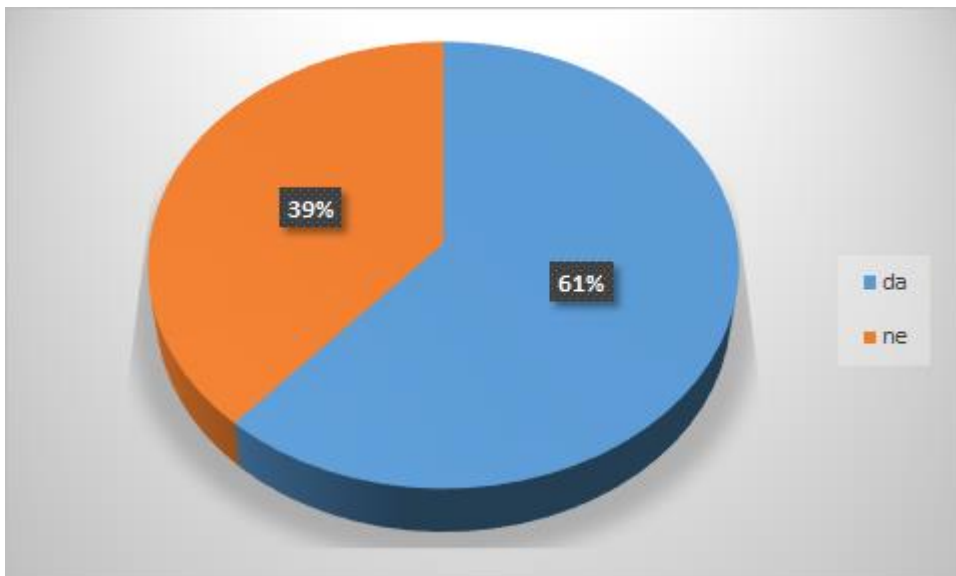
Grafikon 2: Starost anketirancev.

Iz grafa je razvidno, da je anketo rešilo 54 % staršev, starih med 30 in 40 let, 42 % jih je bilo starih med 41 in 50 let, le 4 % staršev pa so spadali v starostno skupino nad 50 let.

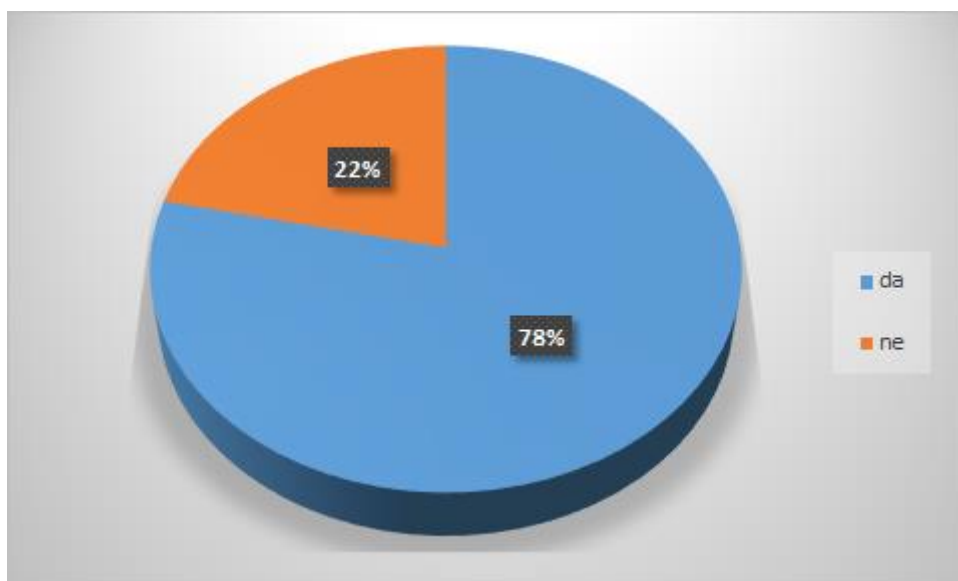
Grafikon 3: Izobrazba anketirancev.

Večina anketiranih staršev, tj. 49 %, ima končano višjo ali visoko šolo, 35 % srednjo šolo, 9 % poklicno šolo, 6 % magisterij ali doktorat in 1 % osnovno šolo.

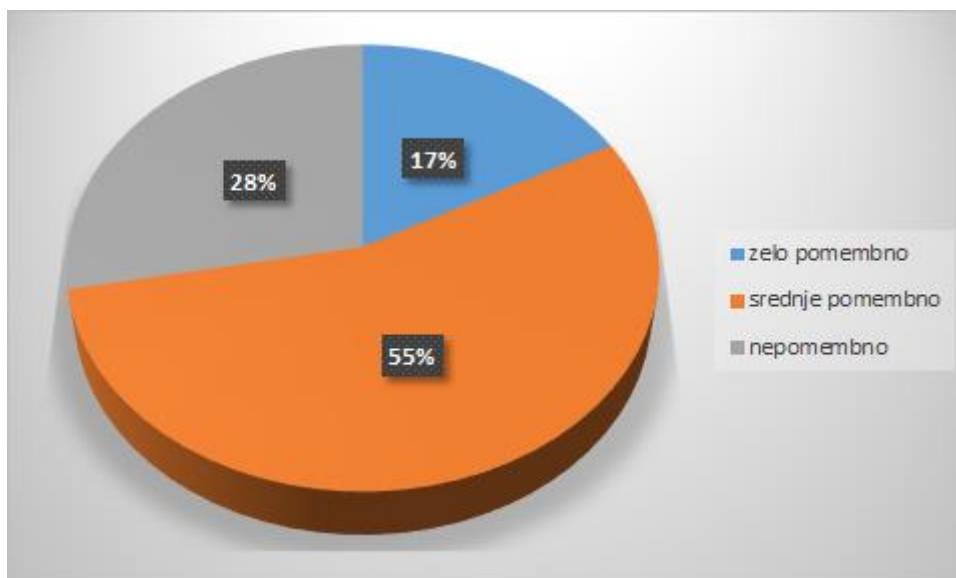
Grafikon 4: Ali so poročeni.

61 % anketiranih staršev je poročenih, 39 % pa ne. Ugotavljava, da narašča število neporočenih parov, ki živijo na t. i. "koruzi". Poroka pri naših starših izgublja pomen in je marsikdo mnenja, da je to le zveza na papirju.

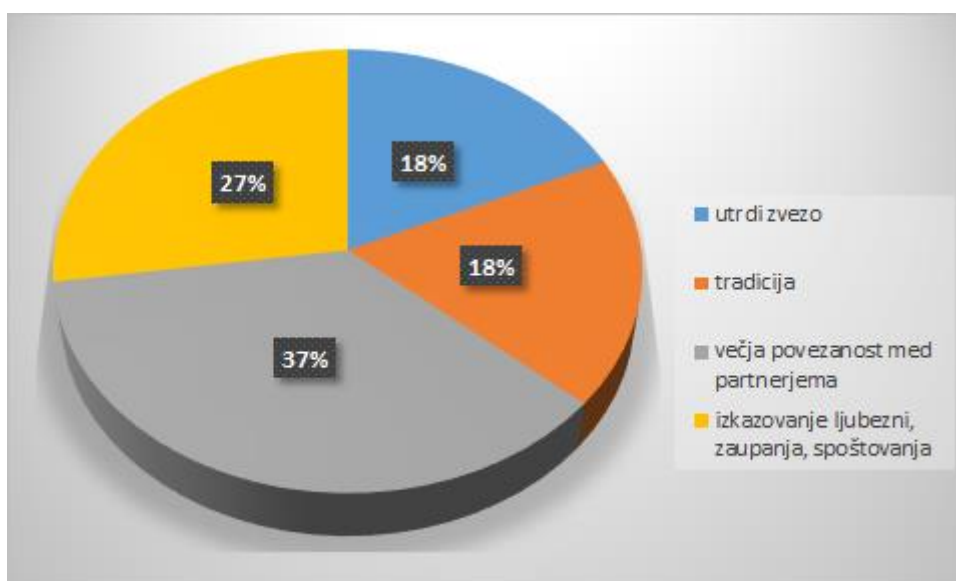
Grafikon 5: Ali so zraven civilne poroke opravili tudi cerkveno.

Od poročenih anketirancev se jih je kar 78 % poročilo tudi cerkveno, kar naju ni presenetilo. Ker živimo v vaškem okolju, imata tradicija in vera še vedno velik pomen v življenju ljudi.

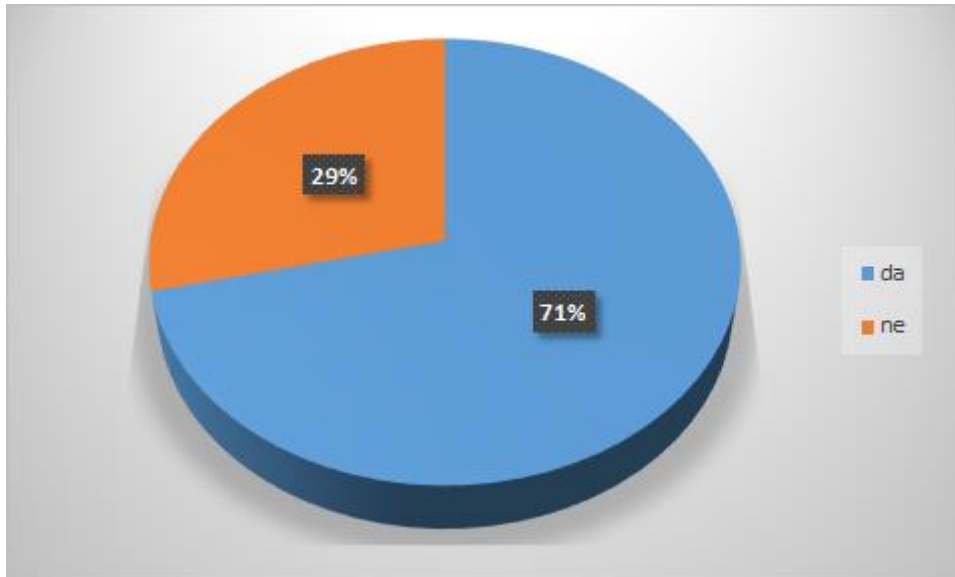
Grafikon 6: Kako pomembno se jim zdi, da se par poroči.

Iz grafa lahko razberemo, da največ staršev meni, da je srednje pomembno, da se par poroči. 28 % staršev meni, da je nepomembno. Samo 17 % staršev pa meni, da je poroka zelo pomembna. Nekoliko naju je presenetilo, da kar velik odstotek staršev meni, da je poroka nepomembna.

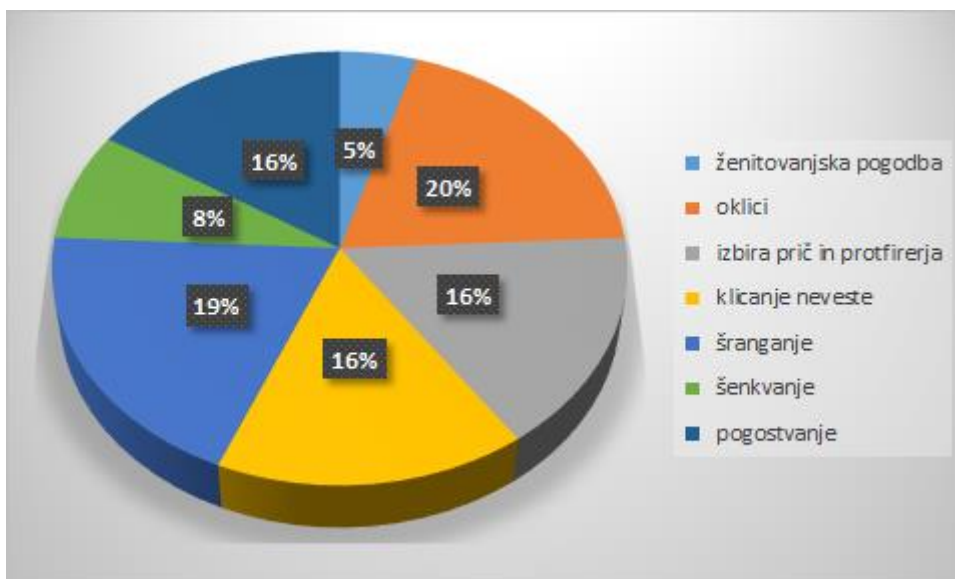
Grafikon 7: Zakaj menijo, da je poroka zelo pomembna.

37 % staršev, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili pritrdilno, meni, da je poroka zelo pomembna, saj med partnerjema nastane večja povezanost. 27 % anketirancev meni, da je poroka izkazovanje ljubezni, zaupanja ter spoštovanja, 18 % pa jih je mnenja, da poroka utrdi zvezo oz. je pomembna tradicija iz preteklosti.

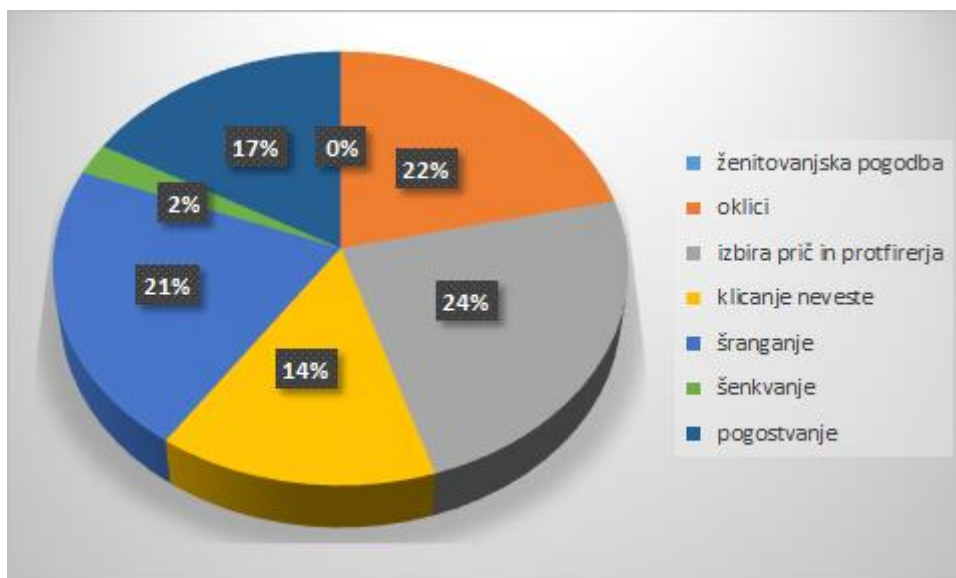
Grafikon 8: Ali poznajo tradicijo, ki je povezana s praznovanjem porok v preteklosti.

Iz grafa je razvidno, da malo manj kot tri četrte vseh anketiranih staršev, tj. 71 %, pozna tradicijo, ki je povezana s praznovanjem porok v preteklosti. Tako velik odstotek se nama zdi pozitiven, saj le-ta pomeni, da se bo ta tradicija lahko tudi prenašala na naslednje rodove.

Grafikon 9: Obredi, kateri so po njihovem mnenju obeleževali v preteklosti.

Po mnenju anketiranih so v preteklosti najbolj obeleževali oklice; tako meni 20 % staršev. 19 % jih meni, da so najbolj obeleževali šranganje, 16 %, da je to bilo pogostvanje oz. klicanje neveste oz. izbira prič in "protfirerja". 8 % jih meni, da so obeleževali šenkvanje, 5 % pa, da so obeleževali ženitovanjsko pogodbo.

Grafikon 10: Obredi, katere še danes obeležujejo na porokah.

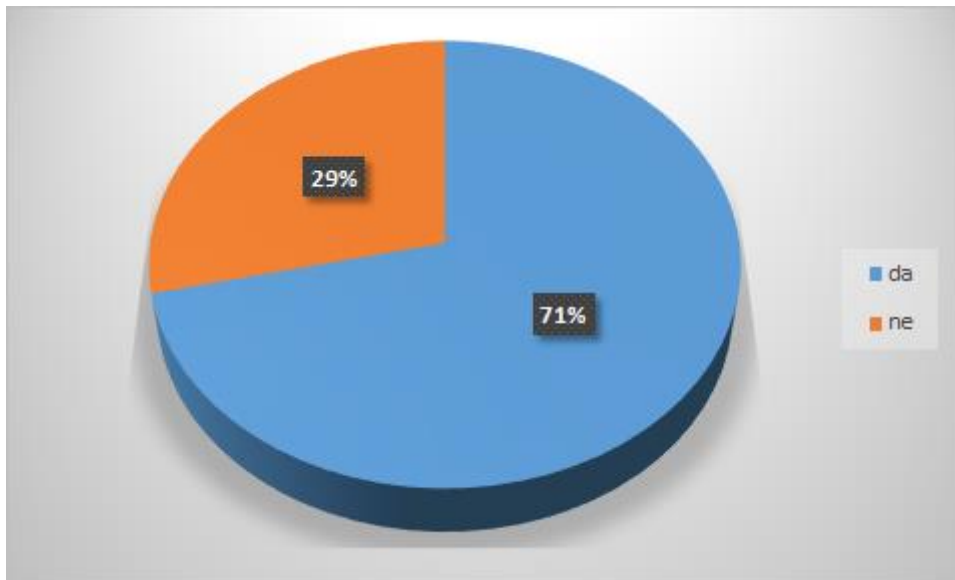
24 % anketiranih staršev meni, da je obred iz preteklosti, ki ga še danes obeležujejo na porokah, izbira prič in "protfirerja". 22 % jih je mnenja, da so to oklici, 21 %, da je to šranganje, 17 % se je odločilo za pogostvanje in le 2 % za šenkvanje. Nihče pa danes, po njihovem mnenju, ne sestavlja več ženitovanjske pogodbe. Tak razplet sva tudi pričakovali, saj sta stara običaja, kot sta šenkvanje in ženitovanjska pogodba šla v pozabo in ju ljudje danes več ne poznajo oz. ju na svojih porokah več ne obeležujejo. Dobro sta se ohranila šranganje in klicanje neveste, ker sta oba obreda zelo šaljiva in popestrita poroko.

Grafikon 11: Katere so razlike med poročnimi obredi včasih in danes.

Iz grafa lahko razberemo, da največ anektiranih staršev, tj. 27 %, meni, da so nekoč za poroko porabili manj denarja kot danes. Včasih so bile poroke skromne, danes pa so precej razkošne in zanje porabijo veliko denarja. Nekateri pari si za poročni obred izberejo eksotične kraje ali mondena mesta. 22 % jih meni, da je bila v preteklosti hrana domačega izvora in skoraj ničesar niso kupili, 18 % pa, da je bil obred v preteklosti bolj preprost kot

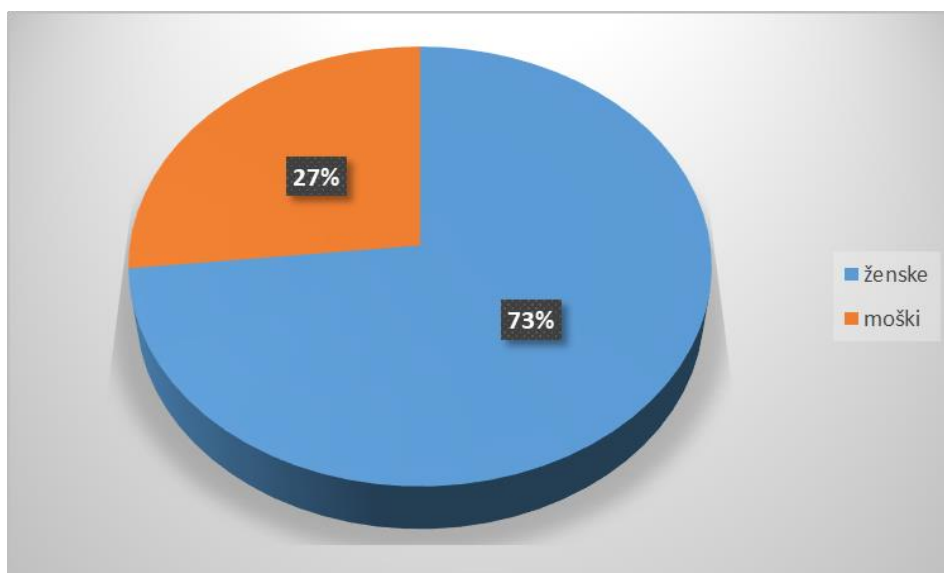
danes oz. je trajal dva dni ali več, danes pa samo en dan. 15 % staršev je mnenja, da so bila oblačila bolj preprosta kot danes.

Grafikon 12: Ali je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah.

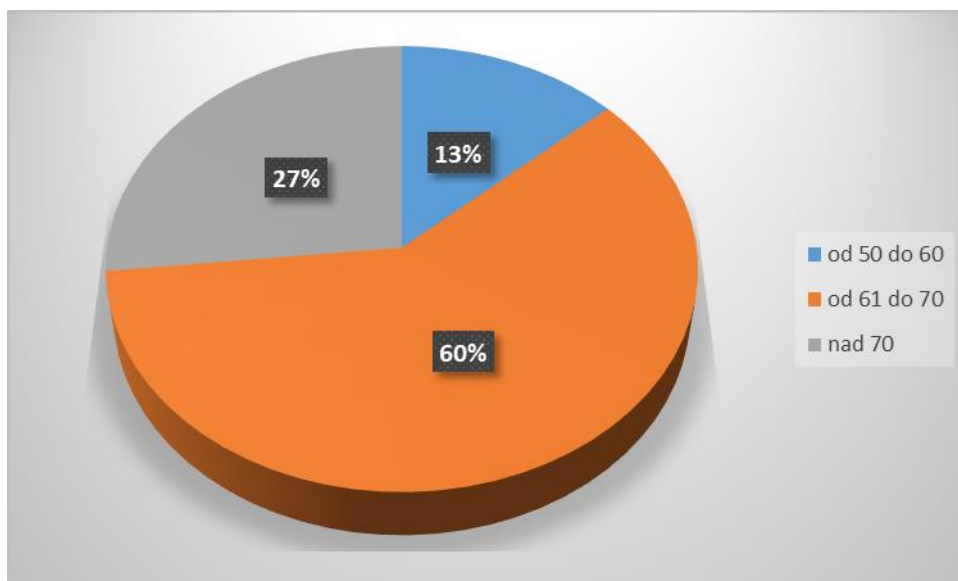
Kot sva pričakovali, se ljudje zavedajo, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah. S tem se strinja kar 71 % staršev, pri čemer so odgovor utemeljevali z ohranjanjem tradicije in prenašanjem bogate kulturne dediščine na potomce. 29 % vseh anketiranih pa meni, da ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov ni pomembno, nad čimer sva precej zaskrbljeni.

3.2.2 Analiza ankete med starimi starši

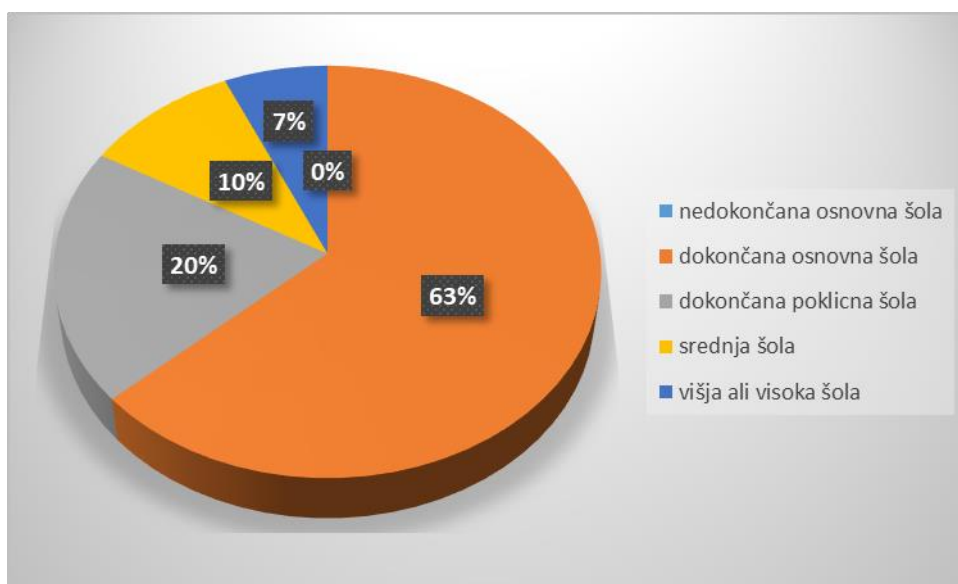
Grafikon 13: Spol anketiranih starih staršev.

Anketo je rešilo 30 starih staršev, od tega je bilo 73 % žensk in 27 % moških.

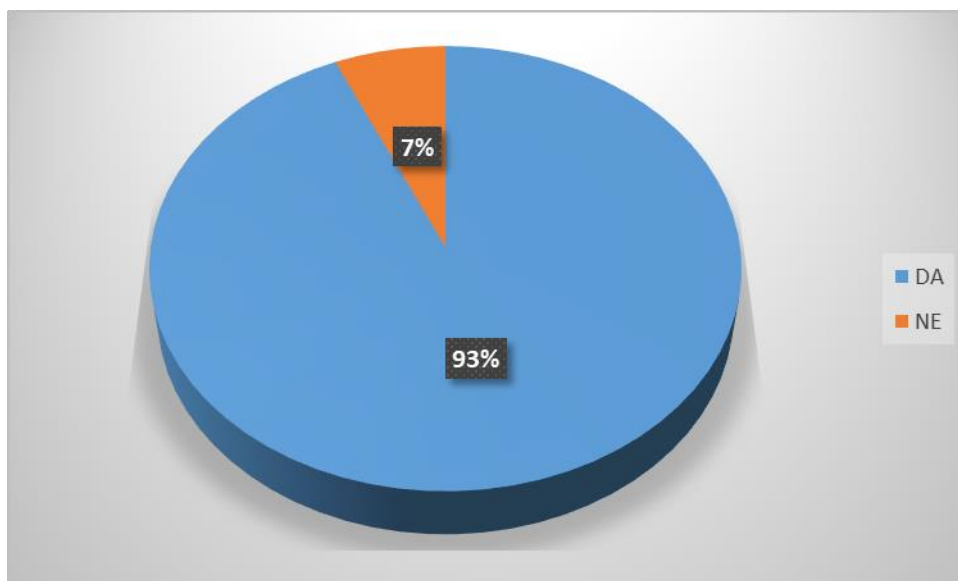
Grafikon 14: Starost anketirancev.

Iz grafa je razvidno, da je anketo rešilo 60 % starih staršev, starih med 61 in 70 let, 27 % jih je bilo starih nad 70 let, 13 % pa med 50 in 60 let.

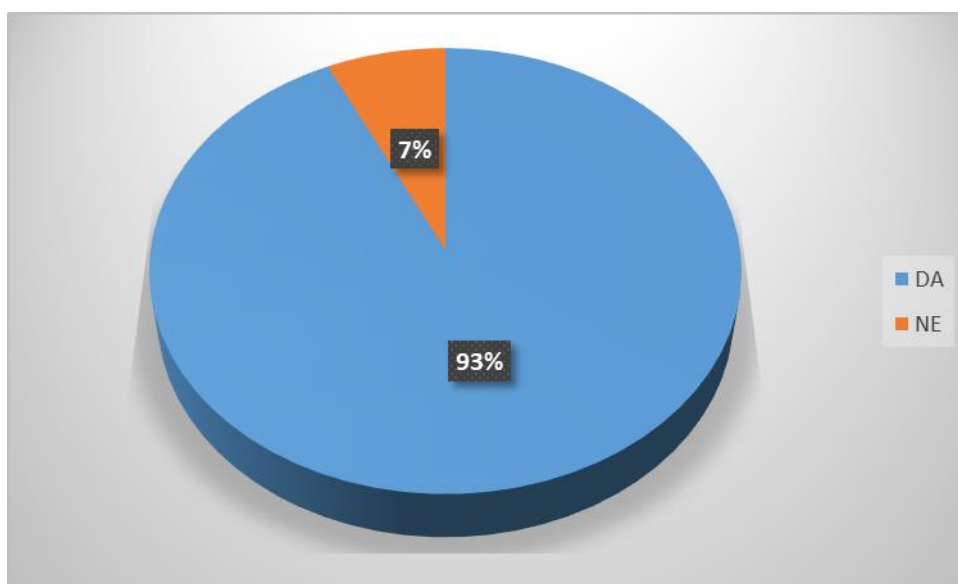
Grafikon 15: Izobrazba anketirancev.

63 % starih staršev ima dokončano osnovnošolsko izobrazbo, 20 % poklicno šolo, 10 % srednjo šolo in 7 % višjo ali visoko šolo.

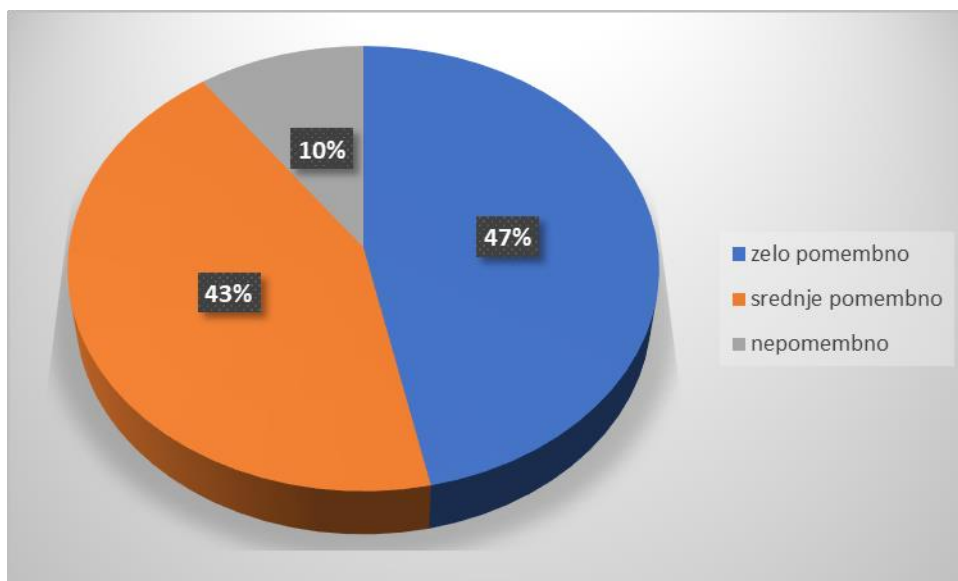
Grafikon 16: Ali so poročeni.

7 % starih staršev ni poročenih, kar 93 % pa je poročenih. Ugotavljava, da stari starši spoštujejo tradicijo in je poroka zanje pomemben obred. Poleg tega ima velik pomen tudi vera, saj izhajajo iz tradicionalno verskega okolja.

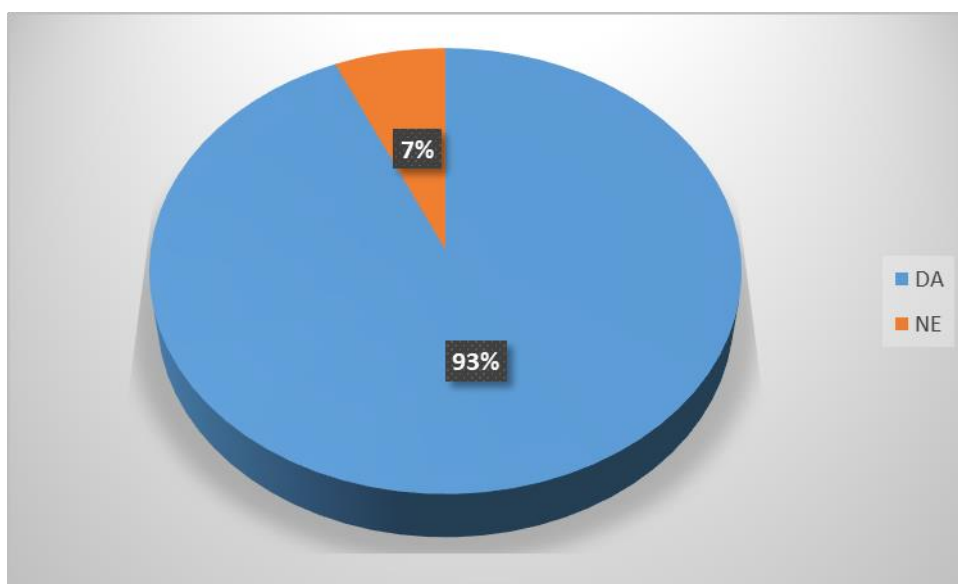
Grafikon 17: Če so odgovorili z da, ali so poleg civilne poroke opravili tudi cerkveno.

Kar 93 % starih staršev je poleg civilne poroke opravilo še cerkveno. Ker živimo na podeželju, ima vera velik vpliv na ljudi. Med njimi je močno zakoreninjeno tudi konzervativno prepričanje, da je cerkvena poroka edina prava.

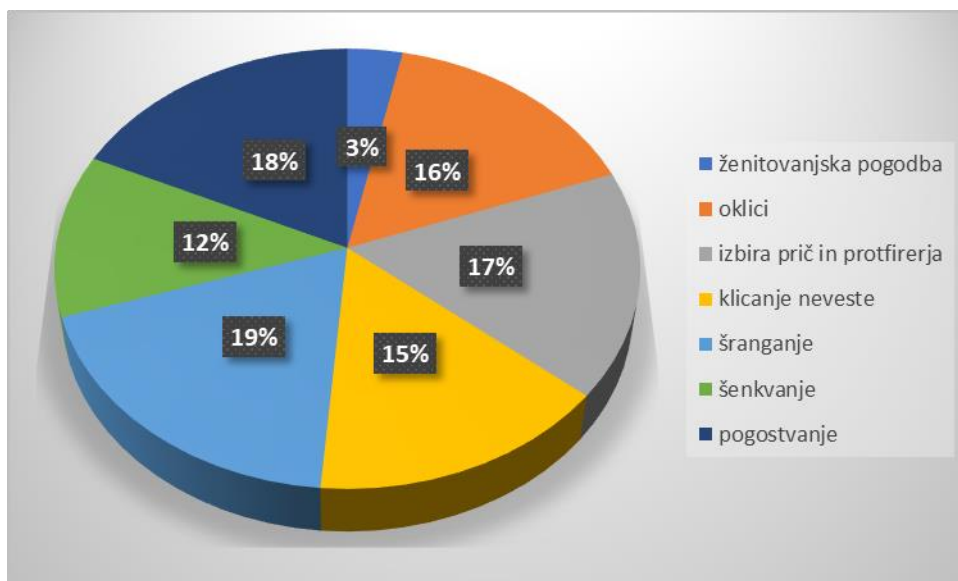
Grafikon 18: Kako pomembno se jim zdi, da se par poroči.

Kar 47 % starih staršev se zdi, da je zelo pomembno, da se par poroči, 43 % jih je mnenja, da je to srednje pomembno, 10 % pa, da je nepomembno. Ugotavljava, da prevladujejo tisti, ki se jim zdi poroka zelo pomembna, kar sva tudi pričakovali.

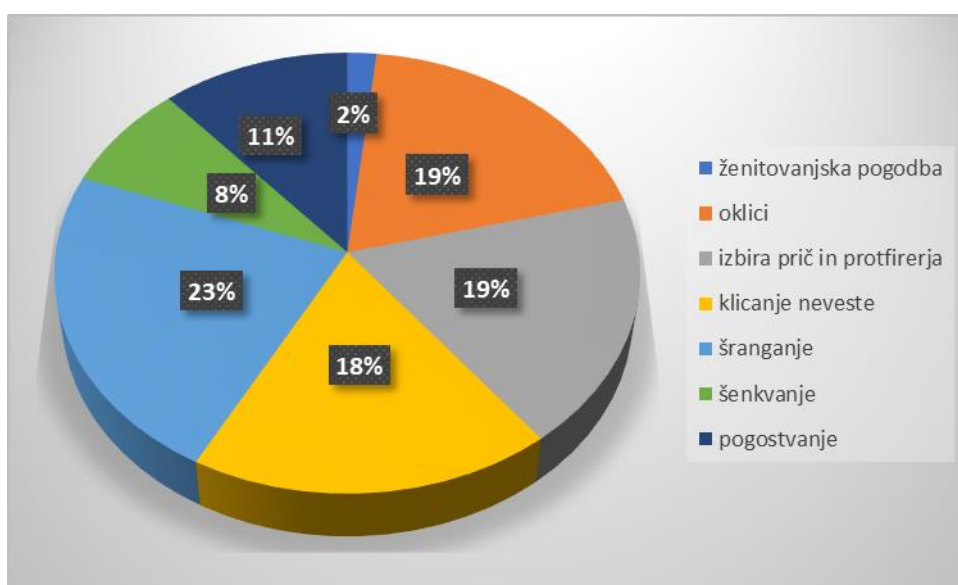
Grafikon 19: Ali poznajo tradicijo, ki je povezana s praznovanjem porok v preteklosti.

93 % starih staršev pozna tradicijo, ki je povezana s praznovanje porok v preteklosti, 7 % pa jih te tradicije ne pozna. Presenetil naju je podatek, da 7 % starih staršev ne pozna tradicije, povezane s praznovanjem porok, saj so v preteklosti prevladovale poroke prežete z različnimi poročnimi običaji.

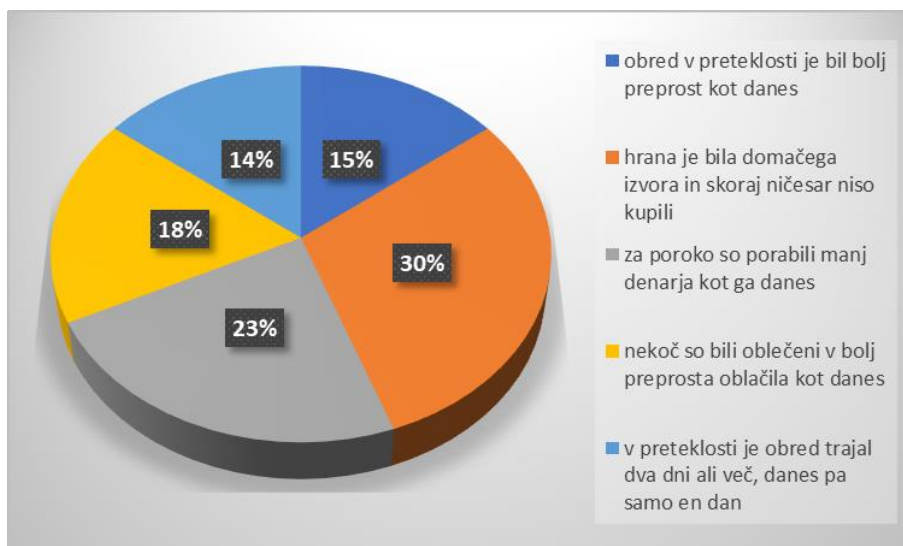
Grafikon 20: Katere obrede izmed naštetih so po njihovem mnenju obeleževali v preteklosti.

19 % anketirancev meni, da so v preteklosti najbolj obeleževali šranganje, 18 %, da je bilo to pogostvanje, 17 % se jih je odločilo za izbiro prič in "protfirerja", 16 % za oklice, 15 % za klicanje neveste, 12 % za šenkvanje in 3 % za ženitovanjsko pogodbo.

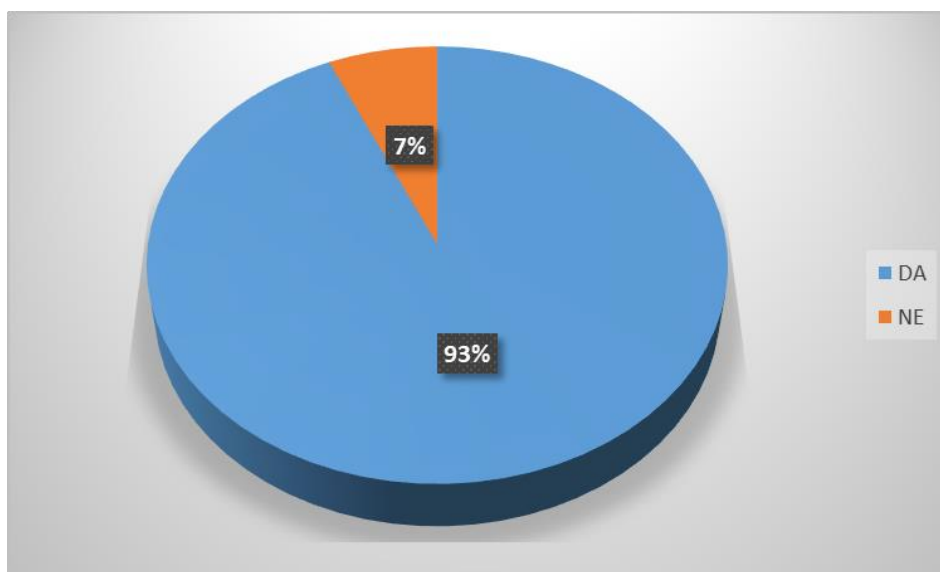
Grafikon 21: Katere obrede še danes obeležujejo na porokah.

23 % starih staršev še danes na porokah obeležuje šranganje, 19 % izbira prič in "protfirerja" oz. oklice, 18 % klicanje neveste, 11 % pogostovanje, 8 % šenkvanje in 2 % ženitovanjsko pogodbo.

Grafikon 22: Kakšne so razlike med poročnim obredom v preteklosti in danes.

30 % starih staršev opazi kot največjo razliko med poročnim obredom v preteklosti in danes to, da je bila hrana domačega izvora in skoraj ničesar niso kupili. 23 % jih vidi razliko v porabi denarja, ki se ga po njihovem mnenju danes porabi precej več kot v preteklosti. 18 % jih meni, da so bili v preteklosti oblečeni v bolj preprosta oblačila kot danes, 15 %, da je bil obred bolj preprost kot danes, 14 % pa, da je obred trajal dva dni ali več, danes pa samo en dan. Slednje se nama zdi zelo pomembno, saj so se naši stari starši znali veseliti in zabavati na poroki tudi po več dni skupaj, danes pa temu več ni tako.

Grafikon 23: Ali menijo, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah.

Kar 93 % starih staršev meni, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah, kar sva pričakovali. Le 7 % pa je mnenja, da to ni pomembno. Tudi oni kot razlog navajajo ohranjanje tradicije in prenašanje dediščine na mlade.

3.3 Raziskovalni intervjuji

3.3.1 Raziskovalni intervju z Albinom in Marijo Majer

Marija Majer in Albin Majer sta se poročila 16. aprila 1967. Z žarom sta nama pripovedovala o svoji poroki. Spoznala sta se leta 1964 in se nekaj let kasneje odločila, da se poročita. Ženin je zasnubil nevesto na njenem domu. Tri tedne pred poroko je ženin dal oklice na občino Poljčane, nato pa še v župnijska urada Laporje in Makole. Vse tri nedelje pred poroko je duhovnik povedal, da se bosta poročila. Duhovnik je oklical: " Zakrament svetega zakona želita sprejeti ženin Majer Albin iz Laporja in nevesta Marija Kolar iz Makol, okličeta se prvokrat". Povedala sta nama, da sta "protfirerja" in družico izbrala med prijatelji in družino. Ženin si je izbral svojega prijatelja in soseda Antona Sagadina, nevesta pa svojo sestro Erno Kolar. "Protfirer" in družica oz. "krancjufrova" sta nosila steklenico in svatom nalivala vino šentjanževca. Ženinova priča je bil njegov boter Anton Majer, nevestina pa bratranec Anton Babšek. Ženin in nevesta sta en teden pred poroko ustno vabila vsak svoje svate. Pred poroko sta izbrala tudi godca, tj. vaškega muzikanta, Jožeta Šimiča.

Na dan poroke sta bila slovesno oblečena. Nevesta je imela sivo, pepelnato obleko, enako kot družica. Ženin pa je imel črne hlače, suknjič, kravato in belo srajco. Ženinovi svatje so se zjutraj zbrali na njegovem domu v Kočnem in se nato odpeljali v Makole po nevesto in njene svate. Kasneje so se vsi skupaj odpravili v Poljčane, kjer sta imela civilno poroko. Po civilni poroki je nevestin starešina povabil ženina, nevesto in svate v gostilno. Nato so odšli v Makole, kjer je bila cerkvena poroka. Cerkvena poroka je bila ponavadi v kraju, iz katerega je prihajala nevesta. V cerkvi je bila maša, med katero sta si ženin in nevesta izmenjala pristana in izrekla zaobljube. Povedala sta nama, da se še spomnita zaobljub, ki sta si jih dala v cerkvi. Zaobljubila sta si zvestobo, ljubezen in spoštovanje.

Po cerkveni poroki so odšli na nevestin dom, kjer je bila gostija. Jedli so govejo juho, krompir, riž, svinjsko in kurje meso ter solato. Seveda nista manjkala tudi pecivo in torta. Na poroki so se igrali različne igre, plesali in se zabavali. Ob polnoči je bilo gostije konec. Naslednji dan so odšli zjutraj k maši, nato pa na nevestin dom, kjer se je nevesta poslovila od svoje družine in doma. Nato so odšli v Kočno na ženinov dom, kjer so imeli pogostvanje. Za darila sta prejela "balo", v kateri so bile rjuhe, pribor, posoda, krožniki in kozarci.

3.3.2 Raziskovalni intervju z gospo Ano Gradič

Gospa Ana Gradič se je poročila 12. 11. 1958. Z nasmehom na obrazu nama je pripovedovala, kako jo je njej partner Leopold zasnubil. Povedala nama je, da je bilo snubljenje precej drugačno, kot je danes. Ženin jo je prišel zasnuti skupaj s svojim botrom. Povedala nama je, da se je odločila za porokom z Leopoldom, ker je bil zelo prijazen in delaven mož, imel pa je tudi manjšo kmetijo. Priprave na poroko niso bile načrtovane tako kot danes. Ženin je dal oklice v Laporje in Poljčane in jih tudi plačal. Na poroki je bila ženina priča gospod Ljubo Pahole, ki je bil ženinov svak, tj. sestrin mož. Nevestina priča je bil Jakob Kobale, njen prijatelj. Dva tedna pred poroko sta ženin in nevesta skupaj ustno povabila svate na poroko. Pred poroko sta izbrala tudi muzikanta; to je bil vaški godec ter sosed, Ivan Potisk.

Na dan poroke je nevesta oblekla bež kostim, ženin pa moško črno obleko, belo srajco in kravato. Klicanje neveste je bilo na nevestinem domu, ko so prišli svatje z ženinom in jo vabili, naj pride iz hiše. Klicali so jo na različne načine, kot npr.: "Imeli bi nevesto!" in "Koliko je nevesta vredna?" ter "Vzeli bi nevesto!" Povedala nama je, da so se odpravili do cerkve po drugi poti, da so se izognili šrangji. Gospa Ana se še dobro spominja zaobljub, ki jih je dala v cerkvi, najpomembnejša pa je bila, da bo možu zvesta v dobrem in slabem. Po cerkveni poroki je sledilo šenkvanje. Darila so bila skromna, nevestina sestra je prinesla torto, drugi svatje pa so prinesli meso, živali ali pa štruco v obliki jagnjeta s ptički. Prvi dan je gostija potekala na ženinovem domu, drugi dan pa na domu neveste. Jedi so bile obilne, na meniju

je bila: goveja juha, kurje, goveje in svinjsko meso, krompir, riž, vinski "zos", hren, zelena solata s krompirjem, rdeča pesa, kompot, potica in piškoti. Govor na gostiji sta imeli priči. V njem sta napovedali, kakšno življenje čaka mladoporočenca in kako se morata vesti v zakonu. Na gostiji so se igrali različne družabne igre, največkrat je to bilo "peričkanje". Peričkanje je stara igra, ko nekdo izmed svatov skriva glavo v klobuk, da ne vidi, kdo ga udari po zadnji plati, po udarcu pa mora ugotoviti, kdo je bil. Če pravilno ugotovi, kdo ga je udaril, ga mora le-ta zamenjati pri igri.

Pogostvanje je bilo dan po poroki na nevestinem domu. Tam se je pojedla hrana, ki je ostala od poroke in tako se je praznovanje tudi zaključilo.

3.3.3 Raziskovalni intervju z gospo Veroniko Erker

Gospa Veronika Erker se je s svojim pokojnim možem Filipom poročila 9. novembra 1947. Z mislimi zatopljena v preteklost nama je pripovedovala o svojih spominih na poročni dan in pripravah na poroko. Najprej se je spomnila snubljenja, ki ji je ostalo v lepem spominu. Povedala nama je, da je snubljenje potekalo spontano in v krogu najožjih sorodnikov. Oklice je naročil ter plačal mož tri tedne pred poroko. Pri vsaki nedelji pred poroko je duhovnik pri maši povedal, kdo se bo poročil.

Posebej je izpostavila, kako so bili oblečeni svatje in mladoporočenca ter kakšni so bili šopki. Nevesta in njena družica sta nosili enaki oblačili, tj. sivo obleko. Na glavi sta imeli "šlajer" oz. tančico ter polkrožni venček iz belih rož. Povedala nama je, da če je bila nevesta noseča, venca ni smela nositi pa tudi bele obleke ne. Ženin je imel hlačni kostim, belo srajco in kravato. Ob hladnejšem vremenu so nosili tudi plašče, ki so si jih večkrat kar sposodili, saj so bili precej dragi. Neporočeni svatje so nosili šopek na levi strani prsi, poročeni pa na desni strani. Včasih se je zgodilo, da so šopek pripeli na napačno stran, iz česar so se kasneje na osnovi poročnih fotografij ponorčevali, saj se je marsikateri moški predstavljal za neporočenega oz. "ledičnega". Šopki so bili ponavadi narejeni iz povoščenega krep papirja ali iz suhega cvetja.

Hrana je bila domačega izvora. Že tri dni pred poroko je bilo potrebno pripraviti meso, zaklati in oskubiti kokoši, speči potice ipd. Zjutraj pred poroko so pripravili "ajnmohc" ali kislo juho, potem pa so po prihodu svatov s poroke sledile kurja in goveja juha ter na vsaki dve uri naslednji meniji (rihte): govedina z vinsko omako, rižem in hrenom; svinjska pečenka, pražen krompir in zelena solata; ocvrt piščanec in solata; različni kompoti; torta.

3.3.4 Raziskovalni intervju z gospodom Ivanom Potiskom

Gospod Ivan Potisk je bil muzikant na več kot petdesetih porokah. Igral je v povojnem obdobju, sam na harmoniko, tj. klavirko. Le na dveh porokah je igral skupaj s svojim prijateljem. Igral je predvsem ljudske in nemške pesmi. Ob prihodu in odhodu svatov je igral nemško koračnico. Najbolj živo se spominja poroke, ko je skupaj igral kar štiri dni. Ponoči je imel le nekaj ur časa za spanje in počitek svojih utrujenih prstov. Za posebne trenutke na poroki je vedno znal izbrati primerno glasbo. Vodil je tudi razne zabavne igre. Muzikant je moral biti dober organizator in povezovalac dogodkov na svatbi. Za večino stvari se je moral dogovoriti s starešino. Zaupal nama je, da mu je žal za pripovedovanje nekaterih smešnic, s katerimi je užalil posamezne ljudi. Za plačilo igranja na eni poroki je dobil tolikšno vsoto denarja, kot je bila takratna mesečna plača. Plačilo za muzikanta je določil starešina. Zaupal nama je zanimiv način, kako je prišel do plačila. Starešina je pokril tri krožnike in vanje dal različne vsote denarja, on pa je moral izbrati enega. Če je bila sreča na njegovi strani, je lepo zaslužil. Povedal nama je, da je zelo rad opravljal delo muzikanta na porokah. Pohvalil se je, da je igral na večini porok krajanov Kočnega ob Ložnici in okolice. Velikokrat je mladoporočencem igral že prej ob različnih priložnostih, tj. ob rojstnih dnevih ali godovih, ki so jih včasih bolj slovesno obeleževali, kot danes. Zaupal nama je tudi, kako je spoznal svojo ženo. Spoznal jo je na veselici, kjer je bil muzikant. Pošalil se je, da jo je večkrat "preizkusil"

na ta način, da je morala pomagati na kmetiji ali opravljati različna gospodinjska dela. Ker je uspešno prestala vse preizkušnje, sta se na koncu poročila.

3. 4 Kronološki pregled poročnih fotografij

Na terenu sva zbrali poročne fotografije iz domačih albumov in jih kronološko razvrstili. S fotografij lahko razberemo, kako so se spreminjali oblačilna kultura in pričeske ženinov in nevest, kakšni so bili poročni šopki od dvajsetih let 20. stoletja dalje, kdo in v kakšni zasedbi je igral na porokah, kakšne instrumente so imeli in kakšne so bile poročne torte oz. šarklji.

Najstarejša fotografija izvira iz leta 1920, ko sta se poročila Franc in Mimika Sagadin. Svatje so se fotografirali pred domačo hišo. Najmlajša pa je barvna fotografija iz leta 2000, kar pomeni, da sva v preučevanje zajeli obdobje po koncu 1. svetovne vojne pa vse do preloma 21. stoletja. Skupaj sva razvrstili 45 fotografij.

Ob kronološkem pregledu oblačil sva ugotovili, da so neveste nosile praktična oblačila, ki so jih lahko nosile še kasneje za druge priložnosti. Ženin in nevesta sta si sicer pogosto dala za poroko izdelati nova oblačila in tudi novo obutev, a barve pri tem niso imele pomembne vloge. Neveste so imele pred letom 1950 redko oblečene bele obleke, njihova obleka je bila ponavadi sive barve in dolga do tal ali pa so nosile kostim temnejše barve z belo bluzo. Veliko nevest je nad obleko nosilo plašč temnejše barve. Moški so nosili temnejši kostim in belo srajco s kravato, na glavi pa jih je kar nekaj nosilo tudi klobuk. Konec 20. stoletja so se začeli barvno usklajevati z nevestino obleko oz. še bolj natančno s cvetjem.

Mnogo večjo sporočilno vrednost kot barva obleke so imeli venčki, šopki in oblika nevestine pričeske. V zimskem času so izdelovali šopke iz suhega cvetja ali iz krep papirja, od pomladi do jeseni pa iz svežega domačega cvetja. Poročni šopki so bili sestavljeni iz asparagusa, rožmarina ter belih nageljnov oz. vrtnic, ki simbolizirajo nedolžnost. Večina nevest je imela v laseh spleten venček iz domačih rož. Oblika nevestine pričeske se je precej spreminjala. V prvi polovici 20. stoletja so imele neveste lase počesane nazaj in spete, od srede 20. stoletja pa se že začnejo pojavljati krajše pričeske, pogosto tudi trajno skodrane.

Iz fotografij do 60-ih let 20. stoletja lahko razberemo, da so bili zelo ponosni na poročne torte, šarklje in drugo pecivo, saj so le-ti pogosto izpostavljeni v ospredju fotografije. Domače kuharice so se zelo potrudile. Prevladujejo šarklji, pletenice, bosmani, beli jagenjčki in torte. Vse te praznične dobrote so okrašene z zelenjem ali s papirnatimi rožicami, pogosto tudi s testenim okrasjem (ptički ipd.). V drugi polovici 20. stoletja je bila raznolikost peciva vedno manjša in se omejuje zgolj na torte, od 90-ih let pa sladice izginejo s fotografij.

Ugotavljali sva tudi, kdo in v kakšni zasedbi je igral na porokah. Na starejših fotografijah je v ospredju vedno harmonikaš z raztegnjenim "mehom", tj. harmoniko. Občasno sta zraven njega še klarinetist in kitarist. Na novejših fotografijah pa se že pojavljajo glasbene skupine v polni zasedbi.

4 RAZPRAVA

V razpravi sva odgovorili na raziskovalna vprašanja, ki sva si jih zastavili na začetku naloge. Ugotovili sva, da so bile poroke bolj preproste ter pristnejše kot danes. Sam poročni obred je bil skrbno načrtovan, za kar sta se potrudila tako ženini kot nevesta, še posebej pa njuni straši, ki so želeli tudi, da se obred opravi čim prej, saj je obstajala možnost, da bi dekle pred poroko zanosilo. Oblačila mladoporočencev so bila preprosta ter elegantna; neveste so nosile obleko ali kostim z belo bluzo, ženini pa kostim s srajco in kravato. Običajno so jih dali šivat h krojaču ali "šnajderju". Hrana je bila domačega izvora in so jo ponavadi prinesli svatje nekaj dni pred poroko. Na gostiji so kuhale priznane vaške kuharice.

Iz raziskovalnih intervjujev sva izvedeli, da so se intervjuvanci poročili dokaj mladi: fantje ponavadi, ko so odslužili vojaščino, dekleta pa, ko so bila polnoletna, tj. pri 21 letih. Podrobneje so opisali, kako je potekal njihov poročni dan. Svatje so se zbrali na ženinovem domu in se odpravili po nevesto. Sledilo je klicanje neveste ter kasneje šranganje. Mladoporočenca sta opravila cerkveni obred, ki je bil pomembnejši od civilnega, saj so ljudje v ospredje postavljali vero. Po cerkvenem obredu je sledila civilna poroka na občini. Nato so se ustavili v vaški gostilni na t. i. šenkvanju. Najbolj veseli del pa je bila t. i. gostija, kjer ni manjkalo dobre hrane in pijače, za dobro glasbo in zabavne igre pa je poskrbel vaški muzikant. Povedali so nama veliko zanimivosti o porokah ter šegah, ki so jih obeleževali na njih. Veliko sva izvedeli o oblačilnih navadah ter o hrani, ki so jo jedli na svatbi. Hrana je bila domačega izvora. Že tri dni pred poroko je bilo potrebno pripraviti meso, zaklati in oskubiti kokoši, speči potice ipd. Zjutraj pred poroko so pripravili "ajnmohc" ali kislo juho, potem pa so po prihodu svatov s poroke sledile kurja in goveja juha ter na vsaki dve uri naslednji meniji (rihte): govedina z vinsko omako, rižem in hrenom; svinjska pečenka, pražen krompir in zelena solata; ocvrt piščanec in solata; različni kompoti; torta in keksi.

Oblačila so bila pražnja. Nevesta je nosila obleko ali kostim, ponavadi enak kot njena družica. Na glavi je imela "šlajer" oz. tančico. Izvedeli sva tudi, da so bila darila zelo preprosta ter uporabna. Poroke so nekoč trajale dva dni ali več. Intervjuvanci so nama povedali tudi, da se jim zdi zelo pomembno, da bi stare običaje ter šege, povezane s porokami, ohranjali še danes, saj bi na ta način ne utonili v pozabo.

Vaški muzikant nama je povedal, da je na porokah igral predvsem poskočne viže, ki so ljudi zabavale. Vodil je tudi razne zabavne igre. Povedal nama je, da je bilo včasih igranje zelo naporno, saj so poroke trajale skupaj tudi po več dni.

Iz analize ankete s starimi starši sva ugotovili, da je večina anketirancev poročenih civilno in cerkveno. Večini se zdi poroka zelo pomemben mejnik, saj postane s poroko zveza trdnejša, okrepijo se spoštovanje, zaupanje in ljubezen med partnerjema, napoči pa čas za načrtovanje družine in kasneje skrb za otroke. Večina starih staršev pozna tradicijo, ki je povezana s praznovanjem porok v preteklosti v naših krajih. Najbolj poznajo šranganje, pogostvanje, izbiro prič in "protfirerja", oklice in klicanje neveste, nekoliko manj pa šenkvanje in ženitovanjsko pogodbo, ki v naših krajih ni bila razširjena. Stari starši menijo, da se danes na porokah izvajajo le še obredi, kot so šranganje, klicanje neveste, izbira prič in "protfirerja" ter oklici. Največjo razliko v praznovanju porok nekoč in danes vidijo v hrani, saj je bila v preteklosti hrana domačega izvora in skoraj nič niso kupili, danes pa je ravno obratno. Razlike opažajo tudi v ceni, saj danes porabijo za poroko veliko več denarja, kot v preteklosti ter v oblačilih, ki so bila nekoč bolj preprosta kot danes. Poroka je nekoč trajala dva dni ali več, danes pa samo še en dan. Večina anketirancev se zaveda, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev, povezanih s porokami, da se prenašajo iz roda v rod in da ne gredo v pozabo.

Iz analize ankete s starši sva ugotovili, da jih je poročenih le dobrih 60 %, kar je za skoraj tretjino manj kot pri starih starših. Tudi delež tistih, ki so se poročili v cerkvi, je precej upadel.

V nasprotju s starimi starši, ki se jim zdi poroka pomembna, se večini naših staršev zdi poroka srednje pomembna, zaskrbljujoče visok pa je delež tistih, ki jim je poroka nepomembna. Poroka se jim zdi pomembna zaradi spoštovanja med zakoncema, utrditve njune zveze ter poglobitve ljubezni. Več kot dve tretjini staršev poznata tradicijo, povezano s porokami. Menijo, da so v preteklosti najbolj obeleževali oklice, izbiro prič in "protfirjerja", šranganje, šenkvanje, pogostvanje in klicanje neveste. Danes so se najbolj ohranili oklici, izbira prič in protfirjerja ter šranganje. Slaba tretjina staršev meni, da so nekoč za poroko porabili manj denarja kot danes in da je bila v preteklosti hrana domačega izvora. Strinjajo se, da je bil v preteklosti obred bolj preprost kot danes in je trajal dva dni ali več, danes pa samo en dan. Menijo tudi, da so bila oblačila bolj preprosta in cenejša kot danes.

Kot sva pričakovali, se naši starši zavedajo, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah, s čimer se strinjajo tri četrtine anketirancev. Kot utemeljitev so navedli ohranjanje tradicije in prenašanje dediščine iz roda v rod. Zaskrbljujoč pa je podatek, da jih dobra četrtina meni, da ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov ni pomembno, nad čimer sva precej zaskrbljeni, še posebej zato, ker gre za izobražene starše, ki bi se morali zavedati pomena nesnovne kulturne dediščine.

Z raziskovalno nalogo sva prišli do zanimivih ugotovitev, vendar pa zgodba ni zaključena in bi lahko raziskali še naslednje teme:

- Kako se je spreminjala oblačilna kultura ženinov in nevest v 20. stoletju.
- Katero glasbo so največkrat igrali pri posameznih obredih poroke.
- Kaj nam povedo stare poročne fotografije.

Meniva, da so bile najine raziskovalne metode primerne. Lahko bi izvedli še kakšen raziskovalni intervju z vaško kuharico, ki je kuhala na porokah.

5 ZAKLJUČEK

Skozi raziskovalni proces sva prišli do zanimivih rezultatov in ugotovitev. Potrdili sva tri hipoteze, dve pa delno.

- Ljudje ne ohranjajo in v večini ne poznajo obredov, ki so jih imeli na porokah nekoč. **DELNO POTRDILI**
- Poroke so nekoč trajale dva dni ali več, danes pa le en dan. **POTRDILI**
- V preteklosti je bil poročni meni preprost, danes pa je razkošen. **POTRDILI**
- Nekoč so bila darila in svečana oblačila manj razkošna, danes pa temu ni tako. **POTRDILI**
- Ljudje se zavedajo pomena ohranjanja starih ljudskih običajev. **DELNO POTRDILI**

Prvo hipotezo sva delno potrdili, saj sva iz analize anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili starši in stari starši, ugotovili, da ljudje slabo poznajo obrede, povezane s porokami, in le malo se jih je ohranilo do danes. Zelo malo ljudi pozna šenkvanje in ženitovanjsko pogodbo. Zraven teh dveh običajev na poroki danes več ne obeležujejo pogostvanja. Pogosto se pojavijo še oklici, občasno pa klicanje neveste ter šranganje. Danes se nekateri pari poročajo samo civilno in v krogu najožje družine, nekateri celo samo s pričami. Kot sva izvedeli iz medijev, pa v bodoče mladi pari celo prič ne bodo več potrebovali. Ker ljudje manj obeležujejo stare poročne obrede, se le-ti pozabljajo oz. izginjajo, zato si mlajše generacije ne znajo predstavljati, kako je potekala poroka nekoč.

Drugo hipotezo sva potrdili na osnovi ustnih virov, saj so nama informatorji povedali, da so v preteklosti poroke praznovali dva dni ali več, danes pa le še en dan. Zdelo se jim je pomembno, da se veselijo skupaj z mladoporočencema in jima zaželjijo vse dobro na življenjski poti. Poroka je bila pomemben dogodek za družino, sorodstvo ter povabljene svate. Prav tako nama je vaški godec Ivan Potisk povedal, da je na porokah včasih igral neprestano tudi po več dni. Danes takšnih porok ni več, saj poroke trajajo le en dan oz. včasih le del dneva.

Tretjo hipotezo sva prav tako potrdili, saj so nama informatorji na terenu povedali, da so nekoč na porokah jedli hrano domačega izvora. Jedi so bile praznično pripravljene iz več menijev oz. "riht", ki pa so bili preprosti. Če sta bila mladoporočenca s kmetije, jima ni bilo potrebno kupiti skoraj nič živil, saj so jih v večini pridelali doma oz. so jih kot darilo prinesli svatje. Kmetje so doma imeli meso, pridelovali so krompir in ostalo zelenjavo, gospodinje so peklo kruh iz domače moke. Danes pa temu ni tako, saj poročni pari naročijo poročne menije, ki so ponavadi zelo razkošni in obilni, veliko hrane se celo zavrže.

Na podlagi intervjujev sva ugotovili, da so bila v preteklosti darila ter oblačila manj razkošna kot danes, ter tako najino četrto hipotezo potrdili. Nekoč je nevesta nosila obleko ali ženski kostim, ženin pa moško obleko in belo srajco. Oblačil niso kupili, pač pa so jih dali sešiti krojaču. Za darila sta mladoporočenca dobila živila za gostijo oz. uporabne gospodinjske potrebščine (posodo, posteljnino ipd.), ki sta jih potrebovala za skupno življenje. Danes so oblačila zelo razkošna, še posebej bele poročne obleke nevest. Tudi darila, ki jih mladoporočenca prejmeta od sorodnikov, so precej draga; pogosto se podarjajo različni darilni boni, potovanja, bela tehnika ipd.

Zadnjo hipotezo sva delno potrdili na podlagi ankete med starši, starimi starši ter intervjuvanci na terenu. Ljudem se zdi pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev ter šeg, povezanih s porokami. Starejši ljudje si želijo pripovedovati, kako so doživeli svoj poročni dan ter stare ljudske običaje prenašati iz roda v rod. Tudi naši starši se zavedajo, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah, s čimer se strinja večina anketirancev. Zaskrbljujoč pa je podatek, da jih dobra četrtina meni, da ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov ni pomembno.

Prišli sva do ideje, da bi stare poročne običaje ponovno obudili na ta način, da bi izkoristili vpliv medijev na ljudi in s pomočjo različnih projektov. Turistično društvo bi lahko organiziralo prikaz starih poročnih šeg in navad, ki žal izumirajo. Lahko bi organizirali poroko para po starih običajih. Povabili bi vaškega godca, ki bi zaigral kakšno poskočno vižo. Prikaz starih poročnih običajev bi organizirali ob krajevnem prazniku, ki je konec meseca junija in je zelo dobro obiskan.

6 VIRI IN LITERATURA

1. Gričnik, A. Trije mejniki življenja. Celje. Grafika Gracer, 2011.
2. Kac, U. Tako sem prišel na svet in ostal živ. Slovenska Bistrica. Ljudska univerza, 2018.
3. Kljajič, D. Vrtiljak življenja. Velenje. Pozoj, 2001.
4. Kumer, Z. Je ohcet vesela. Ljubljana. Založba Kres, 2001.
5. Poroka - izročila in običaji. 2017. Dostopno na: <https://www.iskreni.net/druzina/poroka/12-organizacija-poroke/158-poroka-izrocila-in-obicaji.html> (3. 2. 2018).
6. Poročni obred. 2017. Dostopno na: <https://www.iskreni.net/najina-poroka/cerkvena-poroka/45-porocni-obred.html> (3. 2. 2018).
7. Poroka (priročnik). 2017. Dostopno na: <http://www.prirocnikporoka.si/dekliscina-infantovscina> (3. 2. 2018).

6.1 Ustni viri

1. Veronika Erker, roj. 1926, Kočno ob Ložnici 12, 2318 Laporje, (ustni vir), 15. 12. 2017.
2. Marija Majer, roj. 1936, Kočno ob Ložnici 6, 2318 Laporje, (ustni vir), 17. 12. 2017.
3. Albin Majer, roj. 1939, Kočno ob Ložnici 6, 2318 Laporje, (ustni vir), 17. 12. 2017.
4. Ana Gradič, roj. 1938, Kočno ob Ložnici 1, 2318 Laporje, (ustni vir), 18. 12. 2017.
5. Ivan Potisk, roj. 1933, Vrhole pri Laporju 5, 2318 Laporje, (ustni vir), 20. 12. 2017.

7 PRILOGE

7.1 Vprašalnik za intervju na terenu

1. Kdaj ste se poročili?
2. Kako je potekalo snubljenje?
3. Kdaj in kam ste dali oklice (kdo jih je plačal)?
4. Kako ste izbrali "protfirerja" in družico in kakšna je bila njuna naloga?
5. Kdo je običajno bil priča ženinu in nevesti na porokah?
6. Kako in kdaj ste vabili svate na poroko?
7. Kako ste izbirali godce?
8. Kako ste bili oblečeni na dan poroke?
9. Kako je potekalo klicanje neveste na dan poroke?
10. Kako je potekalo šranganje?
11. Ali ste imeli civilno poroko ali je bila samo cerkvena?
12. Kako je potekal obred v cerkvi?
13. Ali se spomnite zaobljub, ki ste jih dali v cerkvi?
14. Ali ste imeli šenkvanje in kako je potekalo?
15. Kakšna so bila običajna darila, ki so jih prinesli na poroko?
16. Kako in kje je potekala gostija?
17. Se spomnite jedi, ki ste jih običajno jedli na gostiji?
18. Katere igre ste se ponavadi igrali na gostiji?
19. Kdo je ponavadi imel govor na gostiji?
20. Ali ste imeli pogostvanje in kje?

7.2 Vprašalnik za intervju z godcem

1. Na koliko porokah ste igrali?
2. Ali ste običajno igrali sami ali pa vas je bilo v zasedbi več?
3. Kakšen je bil vaš repertoar (katere pesmi ste igrali)?
4. Katere pesmi ste najpogosteje igrali?
5. Do katere ure ste običajno igrali na poroki?
6. Ob katerih trenutkih oz. dogodkih ste igrali?
7. Na kakšen način so vam plačali igranje na porokah?
8. Muzikant mora biti tudi humorist, ali ste vodili kakšne igre?
9. Kdo pa je igral na vaši poroki?
10. Ali ste kot godec na poroki spoznali kakšno simpatijo oz. bodočo ženo?

7.3 Anketni vprašalnik za starše in stare starše

1. Spol:

- a) M
- b) Ž.

2. Starost:

- a) od 30 do 40
- b) od 41 do 50
- c) od 51 do 60
- č) od 61 do 70
- d) nad 70.

3. Izobrazba:

- a) dokončana osnovna šola
- b) dokončana poklicna šola
- c) srednja šola
- č) višja ali visoka šola
- d) magisterij ali doktorat.

4. Ali ste poročeni?

- a) DA
- b) NE.

Če ste odgovorili z Da, ali ste poleg civilne poroke opravili tudi cerkveno.

- a) DA
- b) NE.

5. Kako pomembno se vam zdi, da se par poroči?

- a) Zelo pomembno
- b) srednje pomembno
- c) nepomembno.

Če ste odgovorili, da se vam zdi zelo pomembno, zakaj tako menite?

6. Ali poznate tradicijo, ki je povezana s praznovanjem porok v preteklosti?

- a) DA
- b) NE.

7. Katere obrede izmed spodaj naštetih so po vašem mnenju obeleževali v preteklosti?

- a) Ženitovanjska pogodba
- b) oklici
- c) izbira prič in "protfirerja"
- č) klicanje neveste
- d) šranganje
- e) šenkvanje
- f) pogostvanje.

8. Katere obrede še danes obeležujete na porokah?

- a) Ženitovanjska pogodba
- b) oklici
- c) izbira prič in "protfirerja"
- č) klicanje neveste
- d) šranganje
- e) šenkvanje
- f) pogostvanje.

9. Kakšne so razlike med poročnim obredom v preteklosti in danes?

Označite največ tri trditve, s katerimi se najbolj strinjate.

- a) Obred v preteklosti je bil bolj preprost kot danes.
- b) Hrana je bila domačega izvora in skoraj ničesar niso kupili.
- c) Za poroko so porabili manj denarja kot ga danes.
- č) Nekoč so bili oblečeni v bolj preprosta oblačila kot danes.
- d) V preteklosti je obred trajal dva dni ali več, danes pa samo en dan.

10. Ali menite, da je pomembno ohranjanje starih ljudskih običajev in obredov na porokah?

- a) DA
- b) NE.

Svoj odgovor utemeljite:
